

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

VSEBINA:

29. november in naši izseljenci

Volili smo

Še nekaj novic iz Jugoslavije

Ob Dnevu mrtvih

Jos. F. Durn, Cleveland:

Ob svežem grobu pesnika in skladatelja Ivana Zormana

Smrt ameriškega pionirja

Anton Škruba, Merlebach:

Težko smo se poslovili

Osrednje prireditve Izseljenskega tedna bodo prihodnje leto v Bosni in Hercegovini

Ina Slokan:

Maksim Gaspari, slikar domovine, njenih šeg in običajev

M. Š.:

Slovenski izseljenski koledar za leto 1958 je izšel

Plodno delo delavskih prosvetnih društev »Svobode« in drugih ljudskoprosvetnih društev

Cv. A. K.:

Narodni dan SNP J v Univerzitetni, Pa.

Po domači deželi

Franc Sikošek, Gladbeck:

Nekaj hudomušnih iz torbe mojih spominov

Branko Žužek:

Prošnja (pesem)

Anton Valentinčič, Sharon, Pa.:

Novice iz mojega kraja

Domovina na tujih tleh

Pero izseljencev

Mladi rod

Dom in družina

Prežihov Voranc:

Ajdovo strnišče (povest)

Therese Speck, St. Louis, Mo.:

Zgodbice iz moje mladosti

Naslovna slika:

Pokopališče talcev v Dragi pri Begunjah (foto Franc Močnik, Ljubljana)

Slikovna priloga:

Maksim Gaspari: Ofrehtarji

V našem slovenskem domu na tujem
ne sme manjkati »Rodne grude«
in Slovenskega izseljenskega
koledarja!

Oba publikaciji naročite lahko pri

SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Ljubljana, Cankarjeva 5/1

za ZDA pa lahko tudi pri naših poverjenikih:

Tivoli Imports, 6407 St. Clair Avenue, Cleveland 3, Ohio

„Prosveta“, 2657-59 So. Lawndale Ave, Chicago 23, Ill.

„Glas naroda“, 231 West 18th Str. New York 11, N. Y.

Cvetan Frank, Box 46 Tire Hill, Pa.

Jakob Rožič, 708 College Ave, Milwaukee 7, Wisc.

Philip Progar, 5611 Celadine St., Pittsburgh 1, Pa.

Frank Boltezar, 2142 Oakland Str. Pueblo, Colo.

Frances Lovšin, 16916 Santa Rose, Detroit 21, Mich.

Jacob Kunstelj, 541 Chandler Rd. Ely, Minn.

Kolektiv podjetja

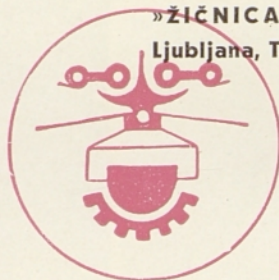
za izdelavo sodobnih žičnic vseh vrst

in za izdelavo raznih

lesnoobdelovalnih strojev

»ŽIČNICA«

Ljubljana, Tržaška 49

ŽIČNICA

pozdravlja

ob Prazniku republike

vse rojake v zamejstvu

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvajsetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/1. — Rokopisov ne vračamo.

MAKSIM GASPARI: OFREHTARJI

Rodna

gruda

ŠT. 11

NOVEMBER 1957

LETO IV.

29. NOVEMBER

I N N A Š I I Z S E L J E N C I

29. november, Dan republike, največji praznik naše domovine, ne praznujemo le v Jugoslaviji, temveč je to velik dan vseh naših delovnih ljudi, ki živijo po svetu in so s srcem toplo povezani z rodno grudo.

Slovenska izseljenska matica je z vseh strani prejela sporočila, kako bodo naši rojaki s prireditvami, ki jih bodo organizirala izseljenska društva, počastili ta praznik. Pisali so nam iz ZDA, Argentine, Francije, Holandije, Avstralije in drugod. V Buenos Airesu je izseljensko glasilo »Lipa« že od septembra dalje posvetilo posebno rubriko za objave in obvestila o zvezi s pripravami za proslavo 29. novembra v Argentini. V Franciji bodo proslave v krajih, kjer živi največ naših rojakov in delujejo izseljenska društva. Nastopili bodo pevski zbori, recitatorji, potem pa bodo zapeli vsi skupaj, pokramljali in zaplesali, saj bodo te prireditve nekakšen uvod v zimsko sezono. Podobno bodo praznovali naši rojaki v Holandiji, Egiptu in drugod.

Izseljensko društvo Jugoslovanska unija v Avstraliji bo Dan republike počastila kar z več prireditvami. Na praznik dopoldne se bosta v teku na 2 km pomerili moštvi krožka iz Geelonga s krožkom iz Melbourne. Popoldne bo posebno praznovanje za otroke članov. Zvečer bo za odrasle ples. Vse prireditve bodo filmali. V kratkem bodo v Geelongu predvajali tudi jugoslovanski izseljenški film »Zavičaj«.

Slovenska izseljenska matica ob Dnevu republike toplo čestita vsem našim rojakom po svetu. Veseli bomo, če nam s prireditvijo ob 29. novembru pošljete kakšne fotografije in poročila za objavo v »Rodni grudi«.

Volili smo

V oktobru smo volili svoje zastopnike v občinske odbore. Te volitve so pri nas zelo važne, ker ima sedaj občina mnogo večjo oblast, kot jo je imela v stari Jugoslaviji. Predviden pa je že novi zakon, s katerim bodo z okraja na občino prenesena nova polnomočja, tako da v bodoče okraj pravzaprav ne bo delal nič drugega kot samo to, da bo občinam pomagal pravilno izvrševati zakone.

Volili smo tudi v občinske zборе proizvajalcev. Kakšna novotarija pa je spet to, boste rekli. To ni za nas nič novega. To smo že delj časa zahtevali in sedaj tudi dobili. Do sedaj smo imeli zборе proizvajalcev na okrajih, v republiški in zvezni skupščini — v občini pa ne. Zbori proizvajalcev so namreč posebni zastopniki delavcev, kmetov in obrtnikov v teh skupščinah, ki se ukvarjajo izključno z gospo-

darskimi vprašanji. Ker se na občinah najprej vidi, ali gospodarš dobro ali slabo, je potrebno, da ima tudi občina tako skupščino delavcev, kmetov in obrtnikov, v kateri bodo oni sami skrbeli za to, da bomo dobro gospodarili.

Ljudje se važnosti take nove občine tudi zavedajo, zato so se občinskih volitev tudi polnoštevilno udeležili. To dobro kažejo tudi številke. Pri volitvah v občinske odbore je v Sloveniji glasovalo 84,43 % volilnih upravičencev. Pri volitvah v občinske zборе proizvajalcev, ki so bile teden pozneje, pa 89,4 % volilnih upravičencev. V navedenih odstotkih niso vračunani volilni upravičenci, ki se iz objektivnih razlogov niso mogli udeležiti volitev. To je predvsem zaradi bolezni, kajti epidemija gripe je bila v Sloveniji v tem času na višku, dalje osebe, ki služijo kadrovski rok, študenti, ki se šolajo izven svojega bivališča itd. Če bi prišteli vse te upravičeno odsotne k številu volivcev, ki so glasovali, bi se skupno število glasovalcev dvignilo najmanj za deset odstotkov.

Še nekaj novic iz Jugoslavije

Oktober je vnesel novo živahnost na mednarodno področje. Razgibalo se je zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov, v veselje je poletel prvi umetni satelit, zaostрил pa se je tudi položaj na Bližnjem vzhodu. Povečana živahnost mednarodno-političnih odnosov se zrcali tudi v Jugoslaviji. Poglejmo nekaj takih važnejših dogodkov iz tega obdobja:

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj se je mudil v sosednji Grčiji na prijateljskem obisku. »Ta obisk,« je izjavil podpredsednik Edvard Kardelj, »je ena izmed manifestacij dobrih odnošajev med narodi in vladami obeh sosednjih držav, ki so jih zblížali obojestranski naporji za poglobitev medsebojnega sodelovanja in za prispevek stvari miru.«

S potovanja po 12 azijskih in afriških državah se je vrnila jugoslovanska delegacija. Njen vodja, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanović je ob prihodu v domovino izjavil: »Prepričan sem o važnosti in koristi osebnih stikov in odkrite izmenjave mnenj. Zato menim, da ne bom pretiraval, če rečem, da je bilo naše potovanje zelo koristno, ne samo za Jugoslavijo in ne samo za krepitev naših ekonomskih stikov, ampak da je poglobilo seznanjanje in razumevanje med evropskimi in azijskimi državami.«

V političnem odboru Generalne skupščine ZN je v načelno razpravo o razorožitvi posegel tudi vodja jugoslovanske delegacije, državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović. Potem ko je poudaril, da kljub vsem pogajanjem in poskusom ni bil dosežen noben otipljiv uspeh, je izjavil, da je mogoče doseči splošni napredek samo s sporazumevanjem, pripravljenostjo na kompromis ob enotni podpori vseh, ne pa s preglasovanjem. Vsak načrt mora zajeti tako konvencionalno kot atomsko orožje ob ustrezni kontroli. Govor je zbudil splošno pozornost.

15. oktobra so v Beogradu objavili sporočilo jugoslovanske vlade, da je sklenila navezati di-

plomatske stike z Nemško demokratično republiko. Z Vzhodno Nemčijo je Jugoslavija že doslej imela precej obsežne gospodarske in kulturne stike. V sporočilu državnega sekretariata je ob tej priložnosti rečeno med drugim tudi tole: »Narodi Jugoslavije, ki jih učijo izkušnje preteklosti, zlasti pa izkušnje iz zadnjih dveh svetovnih vojn, so življenjsko zainteresirani, da se nemško vprašanje reši na demokratičen način in da zaradi njega ne nastane škoda v zvezi z mirom. Jugoslovanska vlada želi, da v smislu njene izvenblokovske politike aktivne koeksistence razvija dobre odnose z obema nemškima državama in to v prepričanju, da s tem istočasno podpira nemško združitev.«

Zahodnonemška vlada pa je na to logično gesto jugoslovanske politike, ki je docela v skladu z vso njeno politiko prijateljskega sodelovanja z vsemi državami, nerazumno, ostro in ošabno odgovorila s prekinitvijo diplomatskih stikov. V odgovoru na ta korak bonnske vlade pravi sporočilo državnega sekretariata za zunanje zadeve FLRJ med drugim: »... Tako enostransko in samovoljno dejanje vlade Zvezne republike Nemčije, ki ni običajno v odnosih med državami v dobi miru, sprejemata vlada in javnost FLRJ ne samo s skrajnim nezadovoljstvom, ampak ga imata tudi za sovražno. Takša politika vlade Zvezne republike Nemčije ne more biti in ni v skladu s koristmi miru in mednarodnega sodelovanja in načeli Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. Težina tega dejanja je še večja glede na dejstvo, da je bilo storjeno proti taki državi, kot je Jugoslavija, ki je s celotno svojo dejavnostjo bolj kot katerakoli druga država po vojni dala dokaze o neodvisni in konstruktivni politiki razvijanja demokratičnih mednarodnih odnosov, v skladu z interesi miru na načelih miroljubne aktivne koeksistence. To dejanje podvzema vlada Zvezne republike proti državi, ki je bila najhujša žrtev agresije v dveh svetovnih vojnah...«

O B DNEVU MRTVIH

Ivan Zorman, Cleveland

Ko mene več ne bo

Pomlad bo spet na svet dahnila,
zemljo z zelenjem okrasila,
spet kos zapel bo z mokrih vej,
spet cvet bo vstal iz živih mej.
O bratje, spomnite se me tedaj —
nerad pozabljen bi bil vekomaj.

Kot nekdanj boste se družili,
spomine s pesmijo budili
na nepozabni rodni krov,
na kras slovenskih polj, bregov.
Ko v pesmi zadehtel bo rožmarin,
še mene naj objame vaš spomin.

Cerkno — spomenik sedeminštridesetim padlim

Karel Destovnik-Kajuh:

Mrtvim tovarišem

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,
tovariš, ki si v partizanih pal.
Ne vem, če sive si imel oči,
ne vem, če trde, hrapave dlani,
a vendar sem natanko te poznal,
ker si življenje za življenje dal.

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,
tovariš, ki ob zidu klecnil si krvav.
Ne vem, če tvoja mati še živi,
ne vem, če ljubico imel si ti,
a vendar sem natanko te poznal,
ker si s krvjo nam pot zaznamoval.

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,

OB SVEŽEM GROBU

pesnika in skladatelja Ivana Zormanana

V nedeljo, 4. avgusta zjutraj je za vedno ostalo dobro, toplo čuteče srce pomembnega pesnika in skladatelja iz vrst naših rojakov v ZDA, zvestega, ljubečega sina rodne grude — Ivana Zormanana. Že dalj časa je bolehal za težko, neozdravljivo boleznijo — rakom v grlu. Nepopisnega trpljenja ga je končno odrešila smrt.

Že uro po njegovi smrti nas je clevelandski radio obvestil, da ga ni več. Ta vest nas je vse silno pretresla, čeprav smo slutili, da ne bo več dolgo med nami. Slehernemu, ki ga je poznal, osebno ali le po njegovih pesmih, ki nam jih je Slovencem tu daleč od rodne grude toliko let tako toplo in prisrčno pel, je bila njegova izguba bridka, kakor izguba lastnega brata.

Ko se bo pisala zgodovina ameriških Slovencev, bo poglavje o pokojnem Ivanu Zormanu zazbelo vidno mesto. Saj je bilo njegovo življenje res silno plodovito. V sedmih zbirkah je zajel svoje pesmi, od katerih jih je veliko tudi sam uglasbil. Naši pevske zbori in solisti širom Amerike pojo njegove pesmi. Bil pa je tudi dober predavatelj. Vedno se je rad odzval, kadar so ga naša društva naprosila, da nam predava v naših čitalnicah in drugih kulturnih ustanovah. Kako toplo iz srca nam je govoril o naši književnosti in še posebej o naši slovenski pesmi, ko je naša čitalnica praznovala svoj 25-letni jubilej. Citiral je besede naših pisateljev in pesnikov, zlasti Cankarja, ki ga je oboževal.

Še isti dan, ko je umrl, je clevelandski radio v svoji slovenski oddaji, ki jo vodi mr. M. Antončič, posvetil polne pol ure spominu velikega pokojnika. Iz oddajnika so zazvenele Zormanove pesmi, ki so jih peli Glasbena Matica in drugi zbori. Za zbori so se oglasile orgle. Mr. Frank Mišmaš je zaorgljal nekaj njegovih skladb. Nato pa je mr. Janko N. Rogelj spregovoril o pesniku in kratko orisal njegovo plodno življenjsko pot. Radijski program, posvečen pesnikovemu spominu, je zaključila solistka Glasbene Matice mrs. June Price Babitt, ki je občuteno zapela latinsko Ave Mario.

V torek, 6. avgusta so pokojnika položili na mrtvaški oder v velikem auditoriju Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. Impozantno in obenem ganljivo ozadje odra je tvoril velik gledališki zastor, na katerem so upodobljeni naši veliki pisatelji in pesniki. Prešeren, Aškerc, Gregorčič, Tavčar, Ivan Cankar in drugi, ki že davno spe svoj večni sen v domači grudi, so v tistih dneh bdeli nad njim, kakor da ga varujejo.

Vse od prve ure, ko so pokojnika položili na mrtvaški oder, je bil velik auditorij SND poln Slovencev, ki so prišli od blizu in daleč, da se poslove od svojega velikega rojaka. Prišli so naši ljudje vseh starosti, vseh stanov in raznih političnih prepričanj in vsem je bilo pri srcu enako hudo in vsi so enako čutili, da so izgubili enega svojih največjih mož. V torek in sredo zvečer so se z žalostinkami poslovili od pokojnika pevske zbori Zarja, Slovan in Planina, pri kateri je bil pokojnik več let pevovodja. Nastopil je tudi mladinski zbor novo naseljenih Slovencev. Mrs. Josephine Zakrajškova, sedanja taj-

nica Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave je na kratko orisala pokojnikove zasluge za slovensko kulturo in zlasti njegova prizadevanja za Slovenski narodni dom. Nato je deklamirala njegovo pesnitev »Naš narodni dom«, ki jo je pesnik zložil ob otvoritvi doma pred več kot tridesetimi leti.

Zbor Glasbene Matice pod vodstvom pevovodje Antona Sublja je zapel žalostinki »Vigred se povrne« in »Zapuščenc«, nakar je pevovodja Subelj recitiral Zormanovo pesem: »Ko mene več ne bo...« Deklamacija in Zormanova pesem »Oj, večer je že«, je vsem segla tako globoko do srca, da so se le redki ubranili solz...

Ves obsežen auditorij je bil tako poln prelepih vencev, ki so jih poklonili prijatelji in častilci pokojnika ter razna društva in organizacije, da je izgledal kakor razkošen prt, sredi katerega je počival pesnik, kakor da spi in se bo zdaj, zdaj prebudil, ostal, se nam nasmehnil in nam povedal nekaj lepega, kakor je pač samo on znal...

Toda ni se prebudil in nikoli več se ne bo. V četrtek ob desetih dopoldne smo ga spremili na pokopališče Kalvarijo, kjer daleč od rojstne domovine spi večni sen že toliko in toliko naših rojakov. Od pokojnika se je poslovil tudi njegov osebni prijatelj bivši guverner države Ohio, sedanjí zvezni senator Hon. Frank Lausche, ki je prispel k pogrebu iz Washingtona.

Veliko bi še lahko napisal o pokojniku, ki mi je bil dolga leta drag prijatelj. Bil je predvsem Slovenec in človek v najlepšem pomenu te besede. Rad je imel vse lepo in dobro, kakor je bil dober tudi sam. V družbi je bil ves veder, rad je o marsičem pokramljal z nami. Še danes ga slišim, kako lepo je govoril v SDD na Waterloo Rd. ob proslavi 70-letnice pokojnega Etbina Kristana. Nenehno je delal in ustvarjal. Več naših pevskih zborov se lahko s ponosom pohvali, da mu je bil leta in leta pevovodja. Nekaj časa je bil dirigent tudi pri Glasbeni Matici. Lansko jesen, ko so v njegovo počastitev priredili naši pevske zbori Zormanov večer in je imel kratek zahvalni govor, smo z bolečino opazili, da mu moči pojemajo, da se počasi poslablja.

Zdaj ga ni več. Na nebu naše Ameriške Slovenije, kjer je žarelo očasih tri sto tisoč zvezd, se je spet utrnula zvezda, kakor se jih je pred njo že tisoče in tisoče. To je bila čudovita, svetla zvezda, ki je nam vsem svetila na pot. Ivana Zormanana ni več. A njegova beseda, prelita v pesmi in melodije, je ostala in bo z nami, dokler tam na pokopališču Kalvariji ne zagne tuja zemlja zadnjega Slovence. Naj končam z odlomkom iz Zormanove pesmi:

K počitku v večno domovino
pionirji že odhajajo,
razgledi novi, novi časi
nad njih grobovi ostajajo.
A mnogi mnogi še živimo,
naš spev še krepko se glasi,
še v oknih roženkravt dehteči
spominja rodne nas vasi.

Smrt ameriškega pionirja

22

V zavetišču za stare ljudi v Nopeming v Minnesotti je 17. septembra umrl starosta slovenskih izseljencev v Ameriki, rojak Matija Pogorelec. Iz članka, ki ga o njem objavlja v Prosveti z dne 1. oktobra rojak John Kobi starejši, ki je pokojnega dobro poznal, povzemamo nekaj podrobnosti:

Rojak Pogorelec, ki je bil med slovenskimi izseljenci izredno popularna osebnost in znan kot nabiralec zgodovinskih predmetov iz zapuščine slovenskih misijonarjev od Barage do Buha, je umrl za posledicami kapi. Pokopali so ga 19. septembra na pokopališču Calvary v Duluthu, kjer počiva v zemlji blizu svojega dragega prijatelja pokojnega reverenda J. F. Buha, kar sta si oba vedno želela. Pokojni je bil rojen 14. januarja 1858 na Planini pri Raketu na Notranjskem, in ga je smrt pokosila prav na pragu njegove devetindevetdesetletnice. Kakor večina naših rojakov, tudi njemu ni bilo v Ameriki postlano z rožicami. Sam pravi o sebi v svojih spominih:

»V Elyju, Minn. sem dobil 1. maja 1893 delo v železnem rudniku. V sredi junija pa se je začel čas, ki je mnogim slovenskim izseljencem v bridkem spominu. Pričela se je kriza in kamor si vprašal, povsod si dobil isti odgovor: ni dela. Ker ni bilo denarja, sem se odpeljal s tovornim vlakom v Tower, Minn. Tam je reverend Buh kupil neko poslopje, kjer naj bi bila šola. Ker pa je kriza pregnala skoraj nad polovico delavcev, šole niso mogli odpreti. V to poslopje nas je blagi mož sprejel in tu nas je životvarilo nad 20 tko »ubogi bratje«, čakajoč na kakšno delo. Nato mi je prijatelj poslal nekaj denarja, da se prepeljem v Cleveland, pa tudi tukaj sem izkusil le to, čim večje je mesto, tem več je v njem revščine. Z majhno podporo sem nato dospel v Imperial, Pa. Stanoval sem z 9 drugimi rojaki v neki hiši, kjer smo si sami kuhali, prali in gospodarili, kakor smo pač vedeli in znali. Kopali smo premog, a delali smo le en dan na teden...«

To je droben odlomek iz njegovega življenja, ki ni bilo lahko. V majtežjem mu je večkrat pomagal reverend Buh in zato ju je vezalo tako srčno prijateljstvo. Pomagal mu je tudi, da je začel trgovati s slovenskimi knjigami ter se s tem preživljal. Kasneje, ko je leta 1902 se je lotil trgovanja z zlatnino in drugo drobnarijo, ki jo je prodajal rojakom po naselbinah. S tem si je nekoliko opomogel ter

pridobil širok krog prijateljev. Osebo se je toplo sprijateljil s pokojnim Etbinom Kristanom, pisateljem Louisom Adamičem in mnogimi glavnimi odborniki naših podpornih organizacij v ZDA. Bil je član Slovenske narodne podporne jednote, Ameriške bratske zveze in Kranjske slovenske katoliške jednote. Člani teh društev so nosili njegovo krsto pri pogrebu. Predsednik društva 205 SNPJ pa je ob odprtem grobu imel govor. Pokojni je bil zelo spoštovan. Bil je radodaren in je rad pomagal posameznikom in organizacijam v ZDA in v starem kraju. Dolgo vrsto let je bil naročen na številne slovenske publikacije, dokler mu ni opešal vid. Bil je iskren rodoljub, ki je ljubil svojo rojstno domovino nadvse. Slava njegovemu spominu!

Rojaka Johna Kobija st., ki je bil njegov dober prijatelj in pravi, da ve marsikaj iz Pogorelečevega življenja, prosimo, da naj nam kaj več napiše o njem za »Rodno grudo« in Izseljenski koledar. Prav tako je nujno, da se pokojnikov prijatelji zavamejo za to, da se ohrani Pogorelečeva zgodovinska zbirka, ki je pomembna za zgodovino slovenskega izseljstva.

Težko smo se poslovili

V nedeljo, 29. septembra smo se v Merlebach-Freyningu poslovili od našega generalnega konzula Marka Miliča, ki odhaja na novo službeno mesto. Kako smo ga imeli radi, se je pokazalo ta dan. Prostorna dvorana v gostilni Poison v Merlebachu se je ob treh popoldne napolnila z rojaki, člani naših izseljenskih društev. Predsednik društva »Save« Martin Blatnik je pozdravil prisotne in dejal, da smo se zbrali zato, da se toplo poslovimo od našega generalnega konzula tovariša Marka Miliča, ki nas zapušča. Nato nam je iskreno, res kakor pravi tovariš spregovoril naš generalni konzul. Dejal je, da prav težko odhaja od nas, saj smo mu bili vsi rojaki vseh jugoslovanskih narodnosti enako blizu, enako dragi... Med tremi leti, kar je bil med nami, nas je od blizu spoznal in spoznal je, kako težko je delo naših rudarjev v francoskih rudnikih, kjer jih ugonablja sili-koza. Zahvalil se je našim društvom za pomoč pri organiziranju transportov za obisk domovine ter apeliral na člane, naj se še nadalje toplo oklepajo naših društev, ki naj složno delajo med seboj, kajti v slogi je moč, pravi pregovor. Pozval nas je, naj ne pozabimo naše mladine, vključujemo jo v naša društva, v pevske zборе, godbene krožke, z nami naj gre na obisk v domovino, da spozna kraje, kjer smo se rodili in odraščali. Složno naj si pomagamo tudi v boleznih, tako da bo lahko domovina na nas ponosna.

Predsednik društva »Slavček« Jože Čadej se je v imenu vseh naših društev toplo zahvalil tovarišu Miliču za vse, kar je storil za nas. Nato je v imenu društev »Slavčka«, »Save« in »Barbare« izročil generalnemu konzulu za spomin lepo darilo.

Ločili smo se z bratskim objemom in poljubom. Tovariš Milič, v imenu nas vseh mnogo sreče in uspehov na novem službenem mestu!

Anton Skruba, Merlebach
(Francija)

Sarajevo — glavno mesto Bosne in Hercegovine

Pismo iz Holandije

Ze dolgo se nismo nič oglasili v »Rodni grudi«, ki jo zelo radi čitamo, zato vam sporočam nekaj novic, kako tukaj živimo.

V juniju su nas obiskali pevci in godci ljubljanskega Radia ter nam dali dva lepa večera. Z veseljem in užitkom smo poslušali naše lepe slovenske pesmi, katere radi poslušamo tudi ob sobotah v izseljenski oddaji ljubljanskega Radia. Zdaj pa je bilo še bolj zanimivo, ko so bili pevci med nami. Upam, da to ni bilo zadnjikrat.

29. julija smo, kakor vsako leto, šli na obisk v domovino, da se na domačih tleh oddahnemo po napornem delu. Tudi letos je bil transport velik, čeprav ni dosegel lanskega števila. Temu je vzrok pač pomanjkanje denarja, saj je pri nas življenje zelo drago.

V počitnicah smo tudi letos sprejeli v naše domove 11 otrok padlih borcev iz domovine. Sprejeli smo jih z ljubeznijo in se potrudili, da jim je bilo med nami lepo. Ogledali so si tudi severno stran Holandije, kakor Rotterdam, Cheminge in Den Hag, kjer so bili sprejeti na jugoslovanskem poslaništvu. Otroci so bili zelo veseli in zadovoljni, kar je razvidno tudi iz njihovih pisem, ki nam jih pridno pišejo.

Zdaj pa še nekaj žalostnih novic. Smrt nam ne prizanaša. 13. avgusta letos smo pokopali rojaka Petra Primožiča, 1. septembra pa Franca Vrčka, oba iz Heerlerheide. 2. septembra pa se je za vselej poslovil od nas rojak Ivan Krašovec iz Eygelshovena in 5. septembra rojak Matevž Gaber iz Chevremonta. Večinoma je bila vzrok njihove prezgodnje smrti naša nesrečna rudarska bolezen silikoza. Ko smo pred dvainiti leti kot fantje odražali iz Jugoslavije, nismo vedeli, da bomo tako dolgo ostali na tujem. Tako pa smo zdaj tukaj pogнали korenine, staramo se in smrt nas kosi. Precej imamo že tukaj grobov in kar naprej se množijo njihove vrste. Zlasti vest o smrti našega rojaka Ivana Krašovca, ki je bil splošno znan, je vse zelo iznenadila. Saj je bil še letos na obisku v domovini. Kako priljubljen je bil, je pokazala tudi udeležba pri njegovem pogrebu. Naj bo dragim kameradam lahka zemlja na tujem, sorodnikom pa naše globoko sožalje.

Osrednje prireditve izseljenskega tedna bodo prihodnje leto v Bosni in Hercegovini

Osrednje prireditve Izseljenskega tedna so vsako leto v drugi jugoslovanski republiki, saj imajo vse republike svoje izseljence raztresene po svetu. Za rojake je pa tudi zanimivo, da vidijo čim več krajev naše lepe Jugoslavije ter se seznaniijo z narodnimi običaji, plesi in pesmi posameznih jugoslovanskih narodov.

Letos smo obiskali Makedonijo, prihodnje leto pa bodo glavne prireditve Izseljenskega tedna v Bosni in Hercegovini. Priprave so že v teku, da bo vse v pravem času urejeno. 10. oktobra so se v glavnem mestu republike Bosne in Hercegovine v Sarajevu sestali zastopniki vseh jugoslovanskih izseljenskih matic, ki so sklenili, da bodo osrednje prireditve Izseljenskega tedna prihodnje leto v dnevih od 6. do 13. julija in sicer bodo glavne prireditve v Sarajevu zadnje tri dni, to je od 10. do 13. julija. Sarajevo — že samo to ime rojakom veliko pove. Zlasti starejše bo prav gotovo mikalo, da vidijo to mesto, kjer je bil leta 1914 izvršen usodni sarajevski atentat, ki je bil povod za prvo svetovno vojno. Prav na usodnem mestu, kjer je mladi Gavrilo Princip sprožil usodni strel na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda, je danes muzej »Gavrila Principa«, kjer so razstavljene fotografije in razni predmeti, ki so v zvezi s sarajevskim atentatom.

Program prireditev in kaj vse si bodo izletniki ogledali, bomo sporočili v prihodnjih številkah Rodne grude. Na sestankih izseljenskih matic je bilo sklenjeno, da bo izlete v Bosno in Hercegovino vsaka matica posebej organizirala. Slovenska izseljenska matica bo skupno s Putnikom organizirala izlet skozi kraje, kjer bodo rojaki lahko največ videli in se res dobro imeli. Pri tem bomo upoštevali izkušnje preteklih let, kakšni kraji so za rojake najbolj privlačni. Danes vam povemo samo površen oris izleta, ki bo trajal okrog 12 dni. Iz Ljubljane nas bodo Putnikovi avtobusi potegnili preko Doboja v Sarajevo. Vmes se bomo seveda večkrat ustavili. Predvsem bomo obiskali prelepa Plitvička jezera. V Bosni in Hercegovini bomo ostali tri dni, in sicer od 10. do 13. julija, ker bodo tam najpomembnejše izseljenske prireditve. Nadvse zanimiv bo povratek. Ker dobro vemo, kako navdušeni so naši rojaki za sinji Jadran, se bomo preko Mostarja obrnili proti morju in obiskali mnoga znana mesta ob naši lepi obali, med drugim znameniti Dubrovnik, Boko Kotorsko itd. in vso obalo do Reke. Nadalje bomo obiskali kraje našega Slovenskega Primorja, si ogledali Postojnsko jamo ter se končno zadovoljni in polni vtisov spet našli v naši beli Ljubljani.

Lepo bo. Vsi tisti, ki nameravate v prihodnjem letu obiskati stari kraj, pridno zasledujte naša poročila v Rodni grudi, kjer vas bomo sproti obveščali, kako napredujejo priprave za izlet in o vseh podrobnostih, ki so z njim v zvezi. Sporočili vam bomo tudi ceno izleta in kdaj bo Slovenska izseljenska matica začela sprejemati prijave izletnikov.

MAKSIM GASPARI

slikar domovine, njenih šeg in običajev

(Nekaj besed o umetniku, avtorju slikovne priloge, ki smo jo priložili tej številki »Rodne grude«)

»Če gledam Gasparijeve slike, se mi zdi, da sem doma v svoji rojstni hišici in mi babica pripoveduje zgodbe iz svoje mladosti. Fantovski vrisk slišim in brnenje kolovrata in vseokrog diše nageljni in rožmarin...«

Tako nam je napisala rojakinja Mary, ki že pet desetletij živi daleč na tujem v ZDA, ko se nam je zahvalila, da smo izbrali za slikovno prilogo »Rodni grudi« prav Gasparijevo sliko. Prav gotovo so te besede rojakinje Mary govorne iz src mnogih naših ljudi, ki žive odtrgani daleč od rodne grude. In prav zato smo se pri izbiri slike za slikovno prilogo naše revije že ponovno ustavili pri tem našem znanem in priljubljenem umetniku.

Kaj je našim ljudem, ki žive na tujem, bolj blizu, bolj drago od domače dežele, ki jo tako preprosto lepo na tisoče načinov riše in opeva Gasparijev čopič. Prav pravi rojakinja Mary. Gasparijeva umetniška ustvarjalnost je tako topla domača, tako vsa naša, kakor da se je vrnila babica, sedla na zapeček in začela pripovedovati tisoče zgodb iz svojih mladih dni... Sege in običaji, noše in ljudje spet zažive v vseh pestrih barvah svojega časa in okolja. Ena takšnih je tudi Gasparijeva podoba, ki smo jo priložili današnji »Rodni grudi«. Na njej je upodobljen naš domači običaj, ki je danes na našem podeželju že skoraj popolnoma izumrl. V letih, ko so naši rojaki doma odraščali, je bil pa prav gotovo v nekaterih krajih še dobro znan. Z veseljem se bodo spomnili, kako so sami ali s prijatelji delali svojim dekletom »ofreht« na predvečer njihovega godu. Gasparijeva slika predstavlja gorenjske »ofrehtarje«. Dekle se ježno drži, celo metlo ima v rokah, najbrž ji ni posebno všeč, ker bo morala »ofrehtarje« nagraditi. Kajti običaj je tak, da je treba »ofreht« pošteno zaliti.

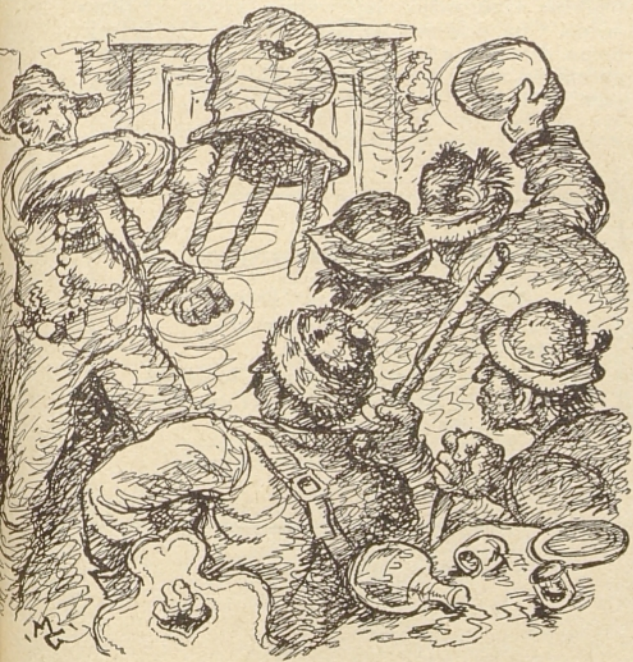

Prav je, da se danes malo ustavimo pri slikarju Maksimu Gaspariju. Rojen je bil 26. februarja leta 1893 v Selščku nad Cerknico. Že v ljudski šoli je bil najboljši risar. Žal pa je moral zaradi materine smrti pustiti šolanje in se na očetovo željo zaposliti v trgovini. Kot vajenec v Kamniku je za reklamo naslikal slanika in ga razstavil v založbi trgovine. Ta riba mu je prinesla srečo. Videl jo je namreč kamniški zbiralec umetnin živinozdravnik J. N. Sadnikar, ki je takoj dognal, da se v fantiču skriva velik talent. Z vsem srcem se je zavzel zanj. Jemal ga je s seboj po vaseh, kjer je v kmečkih domovih zbiral stare umetnine, ga opozarjal na slikovitost naših starih kmečkih hiš, noš, in ljudskih tipov in mu tako vsadil v srce ljubezen do vsega domačega, pristnega in lepega, ki je postala pozneje vsebina njegovega umetniškega ustvarjanja.

Po končani vajenski šoli ga je Sadnikar poslal v Ljubljano v Umetno obrtno šolo, kjer je pri slikarju Veselu izpopolnjeval svoje znanje. Od tam je mladega Gasparija zanesla pot na Dunaj, kjer je najprej obiskoval grafično šolo prof. Hörwarterja, nato pa slikarsko akademijo. Na Dunaju je stradal z mladimi slovenskimi umetniki Birollo, Koželjem, Šantlom, Klemenčičem in drugimi. Dosti so se družili tudi s hrvatskimi tovariši, med katerimi je bil tudi znani kipar Ivan Meštrovič. Na Šantlovo pobudo so ustanovili svoj umetniški klub »Vesna«, ki si je zapisal v program »iz naroda za narode«.

Zaradi slabih gmotnih razmer je moral študij prekiniti in se vrniti v Kamnik k Sadnikarju. Jeseni leta 1905 sta se s slikarjem Hinkom Smrekarjem napotila v tujino v Monako. Zaradi pomanjkanja sredstev pa sta se morala vrniti ter si je Gaspari uredil atelje pod gostoljubno Sadnikarjevo streho v Kamniku. Leta 1911 se je poročil ter vse do konca vojne preživel na ženinem domu na Koroškem. Po neuspelem plebiscitu se je vrnil v Ljubljano, kjer se je stalno naselil. Postal je profesor risanja na I. državni gimnaziji, nato na Grafični šoli »Probude«, končno pa restavrator Etnografskega muzeja v Ljubljani.

Ustvaril je ogromno podob, ilustriral številne knjige, predvsem mladinske, revije in drugo. Izvršil je veliko grafičnih oprem, plat-

M. Gaspari: Blaž Mozol v pretepu
(ilustracija iz Jurčičeve povesti »Rokovnjači«)

M. Gaspari: Rokovnjač
(ilustracija iz Jurčičeve
povesti »Rokovnjači«)

nic, diplom, plakatov, karikatur itd. Slikal je krajine, portrete, številne slike narodnih noš in običajev. Posebno priljubljene so bile Gasparijeve razglednice, ki so jih izdala Ciril Metodova družba, Slovenska straža in druge založbe. Te razglednice, v katere je slikar zajel pristno slovensko občutje, so bile še posebno toplo sprejete med našimi rojaki v Ameriki. Po njegovi kolorirani risbi »Poklon Sloveniji« pa je naslikan tudi gledališki zastor v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu. Leta 1953 je za svoje življenjsko umetniško udejstvovanje prejel Prešernovo nagrado.

Danes je upokojen. Tih in skromen živi tam v Gradišču, sredi Ljubljane. In še vedno nenehno snuje in ustvarja... Samo on je mogel tako oživiti ljudi in okolje Jurčičevega »Desetega brata« in »Rokovnjačev«, le on je lahko tako pristrčno, doživeto in toplo v podobe prelił dogodke iz Tavčarjevega »Cvetja v jeseni« v lanskaj »Rodni grudi« in kakor da je pol življenja prebil med Belokranjci, so doživete njegove ilustracije belokranjskih pravljic Lojzeta Zupanca »Zaklad na Kučarju«. Pa tukaj smo našli le nekaj večjih del, ki jih je v zadnjih letih ilustriral.

Nedavno je nekaj obolel na očeh, pa mu je zdravnik prepovedal večja dela. Ali bo ubogal? Težko. Ko je pa srce še tako polno barv in podob, ki kar same silijo na platno. V njegovi delovni sobi so vse stene od stropa do tal polne podob. Večidel so to njegove stvaritve, vmes so pa tudi dela slikarjev — njegovih prijateljev. Predvsem od Hinka Smrekarja, ki mu je bil eden od najdražjih.

O svojem delu umetnik sam sodi takole:

»Mnogi umetniki hodijo po motive v tuje kraje. Čemu stremljenje v daljavo, če je pa lepota tako blizu. In slikovita lepota je vsepovsod po slovenski zemlji... Kjer Javornik črni za slanja izhod, tam se proti severu razprostira zelenorjavo gričevje, po katerem so bili še pred

prvo svetovno vojno izpeljani vijugasti kolo-vozi in kraške steze. Po teh potih sem hodil v otroških letih in sem ob njih srečaval bela znamenja in pobarvane križe med brinovimi grmi. Ob studenih potokih so šumeli stoletni mlini in stare žage so rezale les. Okrog na obzorju po gorah in hribih so čepeli le cerkve in razvaline srednjeveških gradov. Takrat sem se zagledal v te slikovite posebnosti rodne kraja in jih oblikoval v zvezi z življenjem ljudstva. Tako sem dosegel kot slikar veliko popularnost. Ali pa je ta popularnost umetnostna »kvaliteta«? Razmišljal sem o tem in prišel do zaključka, da je oboje mogoče in da je kakor vse, podvrženo večni menjavi, ki pa je tudi relativna...«

Mi pa naj naglasimo le to: Gasparijeve podobe so zrasle iz ljudstva in so namenjene ljudstvu, ki je že s tem, da jih je sprejelo s tolikšno ljubeznijo, izpovedalo svojo kritično oceno. Čim delj nas bo odmikal čas, čim hitreje bomo drveli v atomsko dobo, tem lepše in dragocenejše nam bodo podobe, ki ohranjajo naše sege in navade — izročilo našega rodu.

Ina Stokan

PRISPEVKI ZA TISKOVNI SKLAD

Mr. Anton Konchan, Bermyn, Ill.,
za tiskovni sklad »Rodne grude« —
10 dolarjev.

Mrs. Johana Perko, Cleveland,
Ohio, za podporo Slovenski izseljen-
ski matici — 10 dolarjev.

Iskrena hvala!

ZA KRUHOM PO AFRIKI...

Pod tem naslovom je v Slovenskem izseljenskem koledarju 1958 objavljen članek Charlyja Mačkovška, ki je od leta 1904 do 1909 živel v Ameriki, dve leti pred odhodom v Ameriko pa je iskal sreče in kruha po Afriki, danes pa preživlja svoja stara leta v Mali Brezi pri Laškem. Svoje spomine iz Južne Afrike je opisal tako zanimivo, da se berejo kot napet roman.

Kot že omenjeno, boste te njegove spomine prav gotovo z zanimanjem prebrali v Izseljenskem koledarju za leto 1958.

Rojak John Novak iz Sharpsvillea, Pa. prav tako lepo opisuje v Koledarju 1958 vzroke, ki so fante iz Ponove vasi na Dolenjskem pognali v tujino. »Rojstvo« Slovenskega narodnega doma v Farellu pa takole opisuje:

»Na neki seji je Valentinčič predlagal, da bi postavili svoj dom in v ta namen kupili bajtico v bližini njegovega doma. Toda kakšna je bila ta bajtica ali pošteno povedano »podrtija«. Vsi, ki so vedeli, kakšen dom smo si kupili, so se nam posmehovali.

Mi pa se nismo dali. Vse je bilo treba preurediti od vrha do tal. Najprej smo podirali in čistili, pulili žeblje iz trhlega lesa, naše ženske so pa čistile opeko. Najbolj pridni sta bili pok. Franca Valentinčičeva in Marija Garm, od moških pa Anton Žuk, Anton Valentinčič, Joe Garm, John Francel, John Šuštaršič, Frank Hribar, Jakob Teršin in drugi. Neko jutro je prihitel k nam Anton Žuk in zaklical ves razburjen: »Fantje, brž z menoj, našo bajto moramo podpreti, sicer se nam bo prevrnila!« Pa smo naš domek dobro podprli in se oddahnili. Ko sem se vračal z dela, sem pa vseeno vselej pogledal tja, kjer je stal naš domek, s skritim strahom, če še stoji. In vselej sem se oddahnil, ko sem ga zagledal...«

Iz rudarskega naselja Buhl v Minnesoti je poslala članek za koledar rojakinja Frances Kovacich. Lepo je opisala življenje v tem mestu, Slovence, ki sodelujejo v javni upravi mesta in tudi svoje osebno življenje. Naj bodo te njene vrstice v izpodbudo tudi drugim rojakom in rojakinjam, da bi tudi oni opisali svoje življenje.

Ti dopisi naših rojakov, ki pišejo o tem, kako so zapustili staro domovino in se naselili v novi, in kaj vse so preživeli žalostnega, težkega, pa tudi veselega in lepega, dokler niso

dosegli današnjega urejenega življenja pa tudi blaginje — dajejo koledarju poseben čar, zlasti nam, ki živimo v rodni Jugoslaviji, ker nam ti spomini bolj kot karkoli drugega odkrivajo našega človeka, ki se je pred tolikimi leti odpravil na pot, da si poišče sreče in kruha drugod. Časa je dovolj! Preko zime in do 1. aprila bo prav gotovo marsikdo lahko napisal marsikaj zanimivega iz svojega življenja za prihodnji koledar.

Rojakinja Cecilia Šubel se je v koledarju 1958 spomnila zlatega jubileja društva Slovenske sokolice št. 442 SNPJ, rojak John M. Šteblaj pa nas je seznanil s delom priznanega orkestra »Johnny Vadal« iz Clevelanda. Članek ob desetletnici obstoja pevskega zbora »Triglav« je napisala pridna sodelavka tega zbora rojakinja Anna Jesenko iz Clevelanda. Tu je tudi objavljen obširen članek o delovanju Glasbene Matice v Clevelandu, in članek Antona Šabca o Slovenski dobrodelni zvezi v Clevelandu.

Iz Francije smo objavili prispevek rojaka Antona Skrube iz Merlebacha, iz Belgije pesem rojaka Alojzija Viranta in članek Avgusta Baričiča iz La Bouverie, iz Cordobe v Argentini prispevek rojaka Franca Kurinčiča, pisatelj Beno Zupančič pa je opisal svoje srečanje s Slovenci v Egiptu, F. Obliški pa je prispeval črtico o življenju izseljencev iz Beneške Slovenije.

Slovenijo in Jugoslavijo so rojakom v koledarju 1958 predstavili predstavniki slovenskega javnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Kakor smo že omenili, je Slovenska izseljenska matica, glede na petletni jubilej koledarja posvetila posebno pozornost opremi koledarja, ki ga krasi okoli 20 fotografij in štiri krasne barvne pokrajinske fotografije.

Še posebno vrednost novemu koledarju pa dajejo ilustracije priznanega slovenskega slikarja Maksima Gasparija, ki je med našimi ljudmi doma in v tujini tako priljubljen, saj je slikar slovenske domačnosti. Na naslovni strani koledarja je Gaspari v toplih barvah upodobil obe domovini: na zelenem gričku domačija v rojstni domovini in velemesto v novi domovini.

V začetku novembra je Slovenska izseljenska matica začela rojakom po svetu razpošiljati koledar 1958, po katerem je že veliko povpraševanje. Če si ga še niste naročili, storite to čimprej, ker je naklada omejena.

M. S.

6. novembra je po dolgotrajnem trpljenju podlegel posledicam silikoze član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice in tajnik njene podružnice v Kamniku, povratnik iz Francije, tovariš

Ivan Perčič

Pokojnik je 17 let delal v Franciji ter je bil v departmaju Nord med prvimi organizatorji odporiškega gibanja proti okupatorju, za kar je prejel visoko in zaslužno priznanje.

Po povratku v domovino je neumorno in požrtvovalno deloval za zблиžanje rojakov v tujini z rojstno domovino in je bil za to odlikovan z Redom bratstva in edinstva II. stopnje.

Dragi tovariš Perčič! Počivaj mirno v domači zemlji, ki si jo zvesto in odano ljubil. V naših srcih ti bomo ohranili svetel spomin!

Slovenska izseljenska matica

Plodno delo delavskih prosvetnih društev »SVOBODE« in drugih ljudskoprosvetnih društev

V »Rodni grudi« št. 7-8 smo pisali o izobraževanju delavcev v Jugoslaviji in naglasili, kako veliko vlogo imajo pri tem ljudskoprosvetna društva, predvsem delavsko prosvetna društva »Svobode« in v njihovem okviru — ljudske univerze, ki danes delujejo v Sloveniji od Ljubljane do majhnih skritih hribovskih naselij.

Od 15. do 16. junija letos je v Beogradu zasedala skupščina predstavnikov ljudskoprosvetnih organizacij, na kateri se je Svet prosvetnih zvez Jugoslavije, ki je bil ustanovljen 6. novembra 1954 v Zagrebu, konstituiral v Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije. Na tej skupščini so veliko razpravljali o izobraževanju delavcev in sklenili, da se mora delo ljudskoprosvetnih društev na tem področju nadaljevati ter še stopnjevati. Ob tej priložnosti je bila podeljena nagrada zagrebški delavski univerzi kot prosvetni organizaciji, ki je lani na področju delavskega izobraževanja dosegla največ uspehov.

Ljudska univerza za ljubljanski okraj, ki je postala pred nekaj meseci finančno samostojna ustanova, si je za tekočo sezono pripravila izredno obsežen program raznih tečajev in predavanj, namenjenih izpopolnitvi izobrazbe naših delovnih ljudi. Tu so vključeni tečaji za člane raznih delavskih svetov, potrošniških, šolskih in upravnih odborov, svetov pri zdravstvenih ustanovah itd. Dalje strokovna predavanja in seminarji za kmetijske in industrijske delavce, trgovske dopisne tečaje, jezikovne tečaje, poljudnoznanstvena predavanja in seminarje z najrazličnejših področij. Predavanja in seminarje bo Ljudska univerza organizirala ne le v Ljubljani, temveč tudi v drugih večjih krajih ljubljanskega okraja. Na razpolago ima tudi potujoči kino.

Pa ne le tečaji in predavanja, tudi uspehi, doseženi na drugih področjih dejavnosti »Svobode« in kulturnoprosvetnih društev so hvalevredni, saj so prav tako namenjeni kulturnoprosvetnemu izživljanju naših delovnih ljudi. Ena izmed zelo uspešnih izobraževalnih sredstev je knjiga, ki neposredno vzgaja, širi obzore in bistri razum. In dobre knjige imajo pri nas med delovnimi ljudmi vedno več zvestih prijateljev, zato se število ljudskih knjižnic veča in število njihovih članov prav tako. Samo v mariborskem okraju so imeli lani sto enaindvajset ljudskih knjižnic — tu nista všteti Delavska in Mestna knjižnica, v katerih so si v zimskih mesecih člani izposodili 34.192 knjig.

Tudi ljudskoprosvetni festival ljubljanskega okraja, ki je bil letos poleti v Ljubljani, nam je marsikaj povedal. Na festivalu je sodelovalo okrog 2000 ljudi, predvsem iz delavskih in kmečkih vrst, ki svoj prosti čas izkoristijo tudi za to, da se udeležujejo v pevskih zborih, godbenih, dramskih in drugih krožkih. Na festivalu je 27 pevskih zborov, 21 glasbenih, 7 dramskih in 5 likovnih skupin pokazalo, kaj zmore in zna. Dosegli so lepe uspehe. Izmed dramskih družin sta se najbolje odrezali igralska skupina

iz Medvod in dramska sekcija prosvetnega društva poštних uslužbencev iz Ljubljane.

Pa skočimo iz bele Ljubljane nekam v skrito samotno gorsko naselje tja v Podpeco med koroške rudarje. Majhno naselje sredi gozdov na gorski planoti. Ljudem reže kruh rudnik — obrat Helena II. Globoki in dolgi rovi tega rudnika, v katerem kopljejo svinčeno rudo, so speljani prav do Mežice na Koroško. Skozi rudnik spravljajo tudi živila, kajti prave ceste na Podpeco ni. Strma je pot, ki pelje na Peco in državno mejo. Toda v Podpeci ni samotno. Kulturno življenje je razgibano bolj kakor v marsikaterem velikem kraju v dolini. Čeprav jim je vojni ogenj uničil dvorano, spet igrajo, kajti po osvoboditvi so si sezidali novo.

Prosvetno društvo »Rudar« v Podpeci bi bilo lahko za zgled mnogim. Člani tega društva — rudarji, gospodinje, rudarski upokojenci in mladina — vse od osvoboditve vztrajno igrajo, prirejajo tečaje in se izobražujejo. Dramska skupina uprizarja samo kvalitetna in zahtevna dela, ki se jih ne upajo lotiti mnogi večji odri. Pridno hodijo tudi na gostovanja in povsod imajo lepe uspehe, ki jih tudi res zaslužijo.

Ob koncu se ustavimo še pri celjskem komornem moškem zboru, ki je letos v Angliji nadvse častno zastopal domovino. Ta zbor obstaja letos že osmo leto. Za seboj ima že nekaj zelo uspešnih nastopov, med drugimi tudi v Beogradu, Avstriji in v Trstu. Letos pa ga je Svet kulturnoprosvetnih zvez Jugoslavije na predlog Zveze Svobod prosvetnih društev Slovenije izbral, da zastopa Jugoslavijo na mednarodnem tekmovanju v Angliji.

Mednarodno tekmovanje amaterskih zborov in plesnih skupin v mestecu Llangollen v Angliji je bilo letos že enajsto po vojni. Letos je nastopilo okrog 200 raznih skupin, med njimi 140 pevskih zborov iz vseh delov sveta.

Tekmovalce so razdelili na več skupin. Celjani so nastopili med skupinami narodnih pesmi, kjer je bilo 32 tekmovalcev, med temi Kanadčani, Američani, Portugalci, Francozi, Nemci, Norvežani, Španci, Švedi itd. Vsi nastopajoči so se dobro pripravili, konkurenca je bila res močna. Vsaka skupina je imela pred komisijo zapeti dve pesmi. Slovenski fantje, ki so nastopili z narodnimi rutami okrog vratov in nageljčki na prsih, so zapeli pred komisijo Maroltovo »Oj ta sovdaški boben« in makedonsko Gotovo »Momčeto bez gunceto« in si priborili prvo mesto.

Ko so jih obsuli navdušeni poslušalci, med katerimi so bili številni novinarji, so se naši fantje ponosno ozirali na jugoslovansko zastavo, ki je v vrsti zastav z vsega sveta ponosno vihrala nad vhodom. Naslednji dan je zbor nastopil tudi v angleškem radiu, zvečer pa na velikem koncertu, kjer je zapel vrsto naših najlepših umetnih in narodnih pesmi pred deset-tisočimi poslušalci, ki so jim navdušeno ploskali in vzklikali Jugoslaviji.

Letos je bila proslava Narodnega dneva Slovenske narodne podporne jednote od 30. avgusta do 2. septembra v Universalu, Pa. Proslava je bila po obisku največja od vseh dosedanjih. Navzočih je bilo 8000 do 10.000 rojakov. Menda še nikdar ni bilo zbranih na enem mestu toliko članov Slovenske narodne podporne jednote, kakor v nedeljo, 1. septembra na glavni proslavi v Firemens' Memorial Parku v Universalu, Pa. Udeleženci so bili predvsem iz vseh naselbin v Pennsylvaniji, bili pa so tudi iz Ohia, Michigan, Illinois, Wisconsin, West Virginije, New Jersey, Missourija in tudi iz Kanade so prišli.

Proslava je bila pod pokroviteljstvom Pennsylvanske slovenske, Pennsylvanske angleške in Westmorelandske federacije društev SNPJ. Pripravljali odbor je vodil rojak Michael Kumer.

V soboto, 31. avgusta je bil v Universalu v polno zasedeni dvorani Moore slavnostni banket, na katerem je bil poleg pozdravov in govorov glavnega predsednika SNPJ Josepha L. Culcarja, upravnika Milana Medveška in mladinskega ravnatelja Michaela Vrhovnika tudi kulturni spored. Anna Marie Gallardy je uvodoma zapela ameriško himno, zatem pa so nastopili pevski zbor »Prešeren« iz Pittsburgha, moški pevski zbor iz Claridgea, mladinski krožki, v dvospelih Frances Rosenberger in Stella Peltz ter kot solist pevec John Umek, pevovodja zbora iz Claridgea.

V nedeljo, 1. septembra je bila glavna prireditve v parku gasilcev v Universalu, kjer so nastopili razni talenti mladinskih krožkov, pevski zbor »Prešeren« iz Pittsburgha, moški zbor iz Claridgea, Anna Marie Gallardy in razni govorniki. Na tej prireditvi so tudi proglasili izmed 37 tekmovalk — članic SNPJ — za Miss SNPJ 1958 Janet Snyder, članico društva št. 36 SNPJ iz Willocka, Pa. Drugo mesto in prvo mesto med nadarjenimi tekmovalkami pa je dosegla zgoraj navedena pevka A. M. Gallardy, drugo mesto za talent pa Miss Saudy Azanish, vnukinja našega naročnikarojaka Antona Sadarja iz Clarksville...

Imeli so tudi razne športne igre. Prvenstvo v »soft-ballu« si je priborilo društvo »Young Americans« št. 564 iz Detroita, Mich. To društvo je imelo to prvenstvo že do leta 1932, zdaj pa si ga je po mnogih letih prekinitev priborilo znova.

V balinanju si je priborilo prvo mesto moštvo društva št. 14 iz Waukegana, Ill. pod vodstvom M. Možine. Prvenstvo v ženskem balinanju pa so osvojile članice društva št. 138 v Strabanu, Pa. Prvak v golfu je postal Lou Kumer, član društva Comets št. 715 v Universalu, Pa.

Razstava ročnih del članov mladinskih krožkov je bila v Washington Public School v Universalu. Razstavljena so bila prav lepa dela mladih članov SNPJ. Prvenstvo je bilo priznано krožku št. 52 iz Herminie, Pa.

Izdana je bila tudi programna knjižica, največja od vseh dosedanjih, izdanih za Dan SNPJ. Ima 148 strani. Izšla je tudi slavnostna številka Prosvele (št. 167 z dne 27. avgusta 1957) na 24 straneh.

Za prihodnje leto je bilo določeno, da bo Dan SNPJ v Milwaukeeju, Wis.

Cv. A. K.

Koliko Rezijanov je raztresenih po svetu. Po statistiki, ki so jo sestavili na občini, je vseh Rezijanov okrog 10.000. Od teh jih živi na domačih tleh samo 3.000, ostali pa so raztreseni po svetu. Pet sto jih dela kot sezonski delavci po raznih državah, na jesen se pa vračajo domov ter spomladi spet odidejo. Ostalih 6.500 pa je prevzelo tuje državljanstvo ali pa so se za stalno izselili iz domače občine.

Okrog 2.000 Rezijanov živi v Avstriji, kamor so se preselili še pred prvo svetovno vojno. Drugi so raztreseni po raznih evropskih državah, v majših skupinah jih najdemo na Madžarskem, v Jugoslaviji (okrog Zidanega mosta), v Franciji, Rusiji, Romuniji in Nizozemski. Največja skupina, 200 skupaj, jih živi v Luxemburgu.

Zanimivo je, da nobeden od teh ni zaposlen kot rudar. Največ Rezijanov, ki živijo po svetu, se ukvarja z malo trgovino ali obrtništvom. V Avstriji n. pr. so skoraj vsi mali slaščičarji, branjevci, brusarji in podobno. Čeprav je velika večina Rezijanov raztresenih po svetu, tudi doma število prebivalstva stalno narašča. Tako je v Reziji lansko leto naraslo za 80 novih prebivalcev. Rezija je edina gorska občina videmske pokrajine, kjer prebivalstvo narašča.

Smrt na tuji zemlji. Niti mesec dni ni preteklo, ko smo spremili na zadnji poti Enza Primožiča, ki je v daljni Belgiji postal žrtev prometne nesreče, že so pripeljali iz tujine drugega našega rojaka, 54-letnega Alojzija Kujvana iz Lipe, da bo počival v domači zemlji. Pokojni Kujvan je več let delal v Švici, kjer ga je nedavno pri delu zadela srčna kap.

Huda prometna nesreča v Oblici. 15. septembra okrog poldne se je v Oblici dogodila huda prometna nesreča, ki je zahtevala eno smrtno žrtev in devet več ali manj ranjenih. Šofer Piccini Pio iz Čedad je na prazni kamion naložil skupino ljudi, ki so se vračali od maše. To je storil na izrecno njihovo prošnjo. Na ovinku se je kamion prevrnil in se zvalil 200 m globoko. Vsi, ki so bili na kamionu, so bili več ali manj poškodovani, 45-letni Peter Predan pa je po prevozu v bolnišnico poškodbam podlegel.

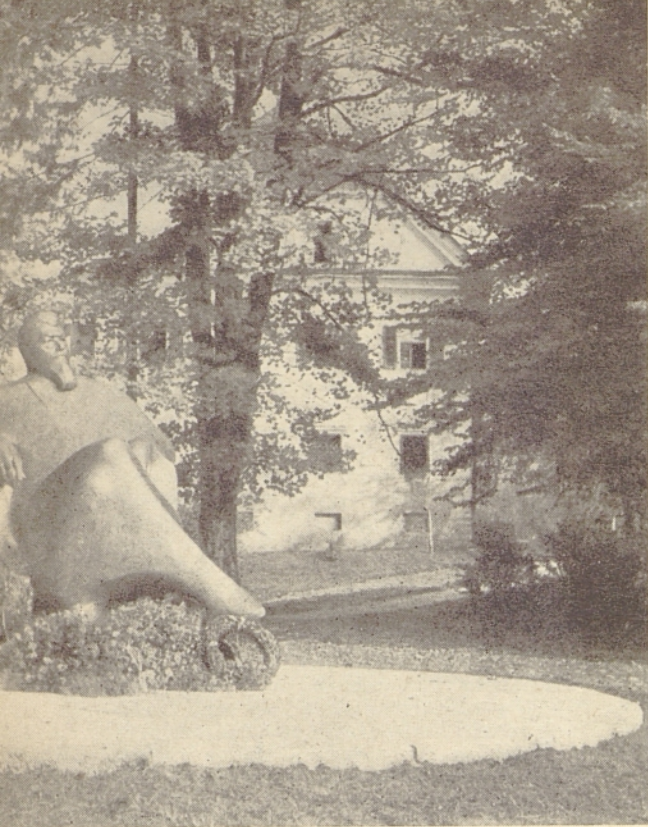
Žalostna obletnica. Na Mihaelovo nedeljo so se v Nemah spominjali žalostne obletnice — 13. letnice, ko so Nemci požgali to vas. Hiše so gorele kot bakle. Dosti vaščanov je takrat našlo smrt, veliko jih je bilo tudi odpeljanih v nemška taborišča, od koder se marsikateri ni več vrnil. S svežim cvetjem so tisti dan vaščani okrasili grobove tistih, ki so v tistih težkih dneh izgubili življenje.

V Red Lodge, Mont. je 4. avgusta umrl zvesti naročnik »Rodne grude«

rojak John Sepec

Bodi mu lahka tuja zemlja! Njegovi družini toplo sožalje!

Slovenska izseljenska matica

PO DOMAČI DEŽELI...

29. novembra, na praznik republike, bo v Ljubljani slovesno odprt predor pod Ljubljanskim gradom, ki bo povezal Karlovško cesto s središčem Ljubljane.

Tovarna radijskega ohišja »Sora« v Medvodah, ki ima naročil že za dve leti naprej, bo na predvečer praznika republike 28. novembra preselila svoje delavnice v novo zgrajene moderne tovarniške objekte.

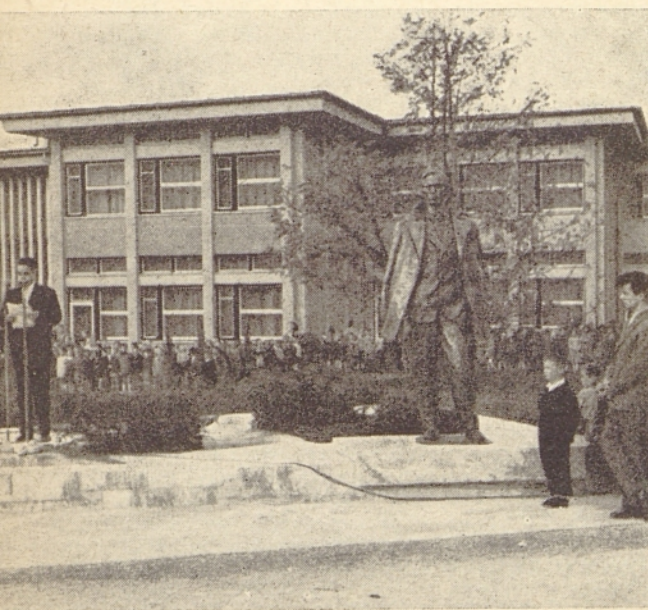
Novo šolo je dobila Ljubljana. Odprta je bila 12. oktobra na Poljanah in nosi ime po organizatorju osvobodilnega gibanja narodnemu heroju Tonetu Tomšiču, katerega spomenik so odkrili pred šolo. Šola, ki jo bo obiskovalo 650 otrok, je moderno urejena, tako da bo ob lepem vremenu mogoč pouk tudi na prostem, na terasah. Šolo je svečano prevzel v upravljanje pionirski odred učencev, ki jim ga je izročil predsednik šolskega odbora. Ob tej priložnosti so učence obiskale tudi delegacije učencev z drugih ljubljanskih osnovnih šol, ki so jim prinesle lepa in praktična darila. Med temi so bili tudi pionirji Zavoda za slepo mladino, kateri so darovali lepo izdelano kolibo nekdanjih barjanskih mostiščarjev.

V Tribučah na Dolenjskem Matija Černič zelo uspešno goji tobak. Ljubljanska tobačna tovarna ga hvali, da pridelava dobro »božjo travco«. Tudi letos je s pridelkom kaj zadovoljen. Dolenjci pravijo, da bodo v kratkem začeli gojiti tudi hmelj.

Pohorje je dobilo vzpenjačo, ki je začela obratovati že v oktobru, čeprav bo slovesna otvoritev šele 25. novembra, ko bosta dokončno urejeni obe postajni poslopji in cesta do vznožja Pohorja. Vzpenjača bo imela 55 kabin. Zdaj jih obratuje 33, ki prevažajo zadovoljne potnike — prijatelje lepega Pohorja od 7. zjutraj redno vsako drugo uro do 1050 m visoke končne postaje in seveda tudi nazaj.

Ameriški rojak je postavil spomenik pisatelju Ivanu Tavčarju. V oktobru so na Visokem v Poljanski dolini, na družinskem posestvu pokojnega pisatelja dr. Ivana Tavčarja odkrili spomenik temu znanemu pisatelju, katerega dela so zelo priljubljena tudi med našimi rojaki na tujem. Spomenik, delo kiparja Jakoba Savinška, je dal postaviti pisateljev bratranec ameriški rojak John Thatcher iz Gallupa, New Mexico.

112 novih romanov so poslali jugoslovanski pisatelji znani sarajevski založbi »Narodna prosveta«. Poseben odbor bo vse prebral in najboljše določil za nagrado in tisk. Prva nagrada znaša milijon dinarjev in je to doslej najvišja umetniška nagrada v Jugoslaviji.

Spomenik pisatelja Ivana Tavčarja na Visokem — delo kiparja J. Savinška iz Ljubljane

Slovesna otvoritev nove šole v Ljubljani. Spredaj spomenik narodnega heroja Toneta Tomšiča, po katerem se šola imenuje

Prvi sneg na Razboru pod Liso

Mednarodna razstava otroških slik na temo »Moj dom« je bila oktobra v Zagrebu. Risbe in slike so poslali otroci iz 22 držav Evrope, Azije in Amerike. Med 20.000 deli je izbrala komisija 450 najboljših za razstavo. Od teh so bile najboljše nagrajene. Zlato kolajno so prejeli po en Jugoslovčan, Japonec in Italijan. Deset jih je prejelo srebrne kolajne, med temi dva Jugoslavana.

Signale z umetnega satelita so prvi v Jugoslaviji ujeli na magnetofonski trak elektroničarji na elektrotehničnem inštitutu »Jožefa Stefana« v Ljubljani. O umetnem satelitu je predsednik Tito dejal, da je to eden največjih prispevkov k znanstveni misliji na svetu. »Z vidika miru ali vojne,« je naglasil predsednik, »to najnovejše odkritje po uranski in vodikovi bombi kaže, da je naravnost nesmiselno, da bi bila vojna zdaj mogoča, ne da bi človeštvo doživelo največjo katastrofo. Zato menim, da se čedalje bolj bližamo spoznanju, da je vojna zdaj nemogoča in da moramo sadove človeškega genija porabiti edinole v miroljubne namene in v korist ljudi.«

Ena najstarejših šolskih ustanov v Jugoslaviji je klasična gimnazija v Zagrebu, ki je proslavila medavno 350-letnico. Proslava je bila pod pokroviteljstvom predsednika Jugoslavije.

Obolenja zaradi gripe tudi v Jugoslaviji niso prizanesla. V drugi polovici oktobra je bilo v Sloveniji prijavljenih od 15. do 21. nad 28.000 novih primerov. Seveda je pa visoko število tudi tistih, ki obolenj niso prijavili. Do 21. oktobra je bilo zabeleženih 8 smrtnih primerov. Ta bolezen je zelo prizadela tudi proizvodnjo, saj ni bilo redko, da je ponekod naenkrat obolelo tudi nad polovico delavcev in uslužbencev.

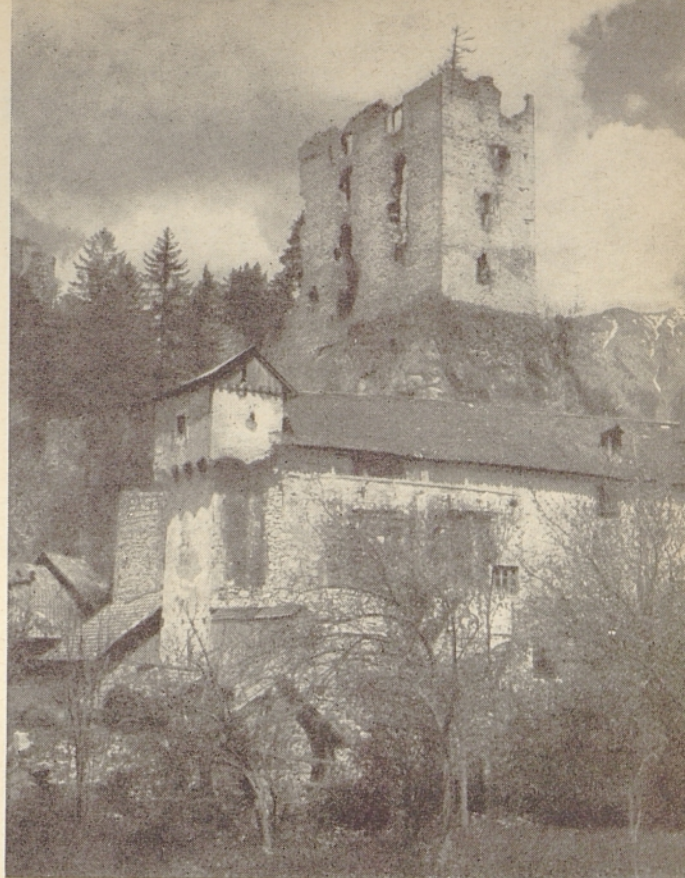
Dočakala je, 78-letna Frančiška Okretič roj. Tomažič iz Kostanjevice na Krasu si je vedno želela, da bi še enkrat videla svojega starejšega sina, ki živi v Buenos Airesu v Argentini. Res se ji je letos poletni ta želja izpolnila in je mati po dolgih letih spet lahko objela svojega sina, ki jo je prišel obiskat. Nedavno je zbolela in umrla. Pokojna zapušča v Jugoslaviji dva sina in hčerko, dva sinova pa v Argentini. Naše sožalje!

Tragična smrt slovenskega izseljenca. V ponedeljek, 14. oktobra se je v Desklah pri Kanalu na Primorskem smrtno ponesrečil 38-letni Mihael Jakopič iz Clevelanda, ki je bil na obisku in zdravljenju v domačem kraju. Jakopič je nameraval odpotovati naslednji dan, to je 15. oktobra nazaj v Ameriko. Usodnega dne se je vozil Jakopič z motorjem iz Nove Gorice proti Kanalu. V Desklah mu je privozil nasproti kamion, v katerega se je Jakopič zaletel ter pri tem s takšno silo zadell z glavo v kljuko, da je kljuko odbil. Bil je na mestu mrtev. Pokojnika so ob lepi udeležbi domačinov pokopali v njegovi rojstni vasi v Avčah.

Starodavni grad Kamen ob vходу v dolino Drago pri Begunjah

Pokojnica pri Radohovi vasi, kjer živi pri sorodnikih rojak John Lokar iz Clevelanda

Jesen ob Temenici

Nekaj hudomušnih

Franc Sikošek,
Gladbeck, Westfalija

IZ TORBE MOJIH SPOMINOV

To pot dežuje. V takih sivih dolgočasnih dneh delo nič kaj ne diši. Človek se najraje zagleda kam daleč. Pravzaprav nikamor. V takih trenutkih je najlepše pogledati vase. In če si že v letih, ti bo misel prav gotovo začela brskati po spominih. Ah, ti spomini, lepi in žalostni, koliko jih je in kako težko jim je uiti. Ne samo kadar dež trka na okenska stekla, tudi takrat, ko sončni žarki prodro skozi zaveso, tudi takrat, ko zima riše ledene rože po oknu moje sobice. Jaz se velikokrat predam svojim spominom s peresom v rokah. Ker so mi hudomušni najbolj pri srcu, vam jih danes nekaj povem.

GLAVICA PA TAKA...

»Glavica pa taka, da bi na njej lahko s kladivom orehe tolkel,« tako me je hvalil učitelj že v osnovni šoli in vsa očetova strogost ni nič pomagala. Glava je ostala trda. Nič kaj rad nisem hodil v šolo, dokler smo se učili a in b. V drugem razredu je bilo že bolj zanimivo. V čitanki so bile privlačne zgodbe. Zelo mi je bila všeč tista o lisjaku, ki je petelina na limance dobil. A takoj sem opazil, da lisjak ni bil slovenske pasme. Ko pa sem berilo do kraja prebral, sem le verjel, da zna le nemški lisjak biti tako prebrisan. Saj je petelina, ki je pel na drevesu, le s hinavskim laskanjem pridobil in požrl, pa mu še tole zapel: »Oj, ti bedak, zakaj si vse verjel!«

Ta nauk sem si dobro zapomnil in ga že pri naslednji zgodbi izkoristil. Čitali smo, kako je Eva z jabolkom s prepovedanega drevesa Adama zapeljala. Jaz pa sem se spomnil lisjaka in napisal sem na rob knjige: »Potem se Eva je smejala, ko je dedca zapeljala; kači se to dobro zdi, in še danes se smeji.« Ali morda ni res?

Ko sem najbolj zanimive zgodbe »pogoltal«, sem se v šoli začel ozirati po drugih stvareh. Ni in ni mi šlo v glavo, kako rad je učitelj jemal v naročje otroke župana, gostilničarjev, advokatov in drugih mestnih gospodov. Nas, otroke rudarjev pa je pogledal le takrat, ko je zastavil kakšno zaguljeno vprašanje. »Kdaj se je rodil naš cesar?« je nešteto krat s kričočim glasom vpraševal predvsem nas priseljene otroke. »Hm...« sem odgovoril enkrat. Učitelj pa je zakričal vame: »Kje si se pa ti rodil?« Nisem dobro razumel nemškega učitelja; menda sem buljil vanj kot teliček, kajti moj sošolec Rudolf Pečovnik mi je takoj priskočil na pomoč in ponovil vprašanje v slovensčini. Jaz sem se pa z odgovorom odrezal: »V postelji.« Vsi so se smejali, jaz pa nisem vedel, in še danes si mislim, navsezadnje saj se nisem zlagal, zakaj le se je bilo treba tako smejati.

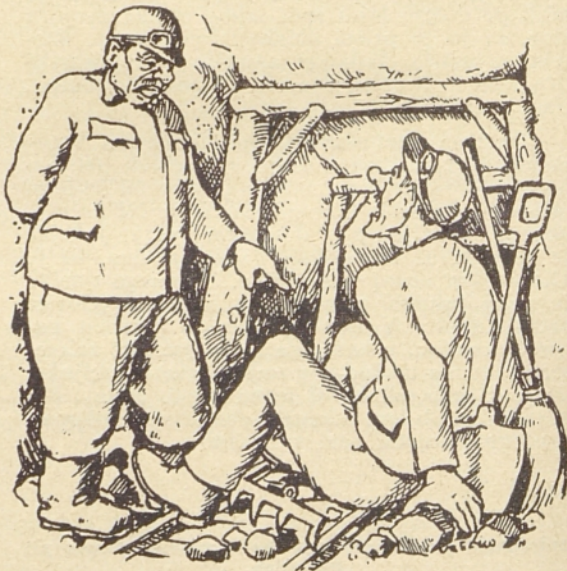
Ljubim materin jezik. Čeravno mi je že rana mladost potekla v Nemčiji, v Gladbecku na Westfalskem, in sem tam preživel 58 let, materinega jezika nisem in ne bom pozabil. Nisem se prodal, ko sem bil mlad in so mi razni »polentarji« in drugi tuji gospodje ponujali do-

ber zaslužek, tem manj bi storil danes. Spoštujem svojo novo domovino, svojo rodno zemljo pa nadvse ljubim! Ni lepših trenutkov zame, kot so sobotni in četrtkovi večeri Radia Ljubljane, ko mi pesem v domačem jeziku boža srce. In najlepši časopis je zame »Rodna gruda« in »Slovenski izseljenski koledar«, kjer čitam vesti od naših ljudi z vsega sveta v materinem jeziku.

In mič se mi ne zdi bolj neumno, kot če naletim v parku na tri, štiri upokojene rudarje Slovence, ki tolčejo v slabi nemščini. Enkrat sem nekoga vprašal, kaj misli, kako bi me moj pokojni oče, ko bi tudi jaz prišel na oni svet, pogledal, če bi ga vprašal: »Vater, wie geht es dir? Lebst du hier gut?« Rojak me je pogledal kot zaboden vol. Jaz pa sem odgovoril mesto njega: »Vidiš, prav tako debelo bi me pogledal kot ti zdajle.« Oni pa je še vedno bolščal vame brez besed. Pa sem še dodal: »Veš, moj oče je bil Slovenec.« Nato pa je le izdaval: »Mein... moj tudi.« Pa se je le spomnil, kanaljal!

ZA OČETOM MED »KNAPE«

Nič ni pomagalo, čeravno sem se šole že malo privadil. Kruh so doma hudimananovo tenko rezali, moral sem s trebuhom za kruhom. Kam? I kam, za očetom. Tradicija slovenskih izseljencev — v rudnik. Tuji so potrebovali tuje roke, tuje žulje za svoje žepe. Mi pa smo potrebovali denar za svoj kos kruha. Prvi dan svoje zaposlitve sem proslavil tako, da sem si kupil prvo škatlico cigaret »Apollo«. Posledica ni izostala. Nisem še trikrat potegnil, že srečam očeta. In da ne bo burje, sem gorečo ciga-

»Vi, stari lenuh, spite! Ali ne veste, da je to prepovedano?«

reto hitro vtaknil v žep. K sreči je nastala le luknja v žepu in smrad po cunjah.

Sele po daljšem času sem v rudniku začel razumevati očetovo pripombo, ki sem jo še v rani mladosti večkrat slišal: »Kot bi me v klavnico vlekl...« je siknil skozi zobe, ko je odhajal na »šiht«. Gledal sem začudeno za njim; pred hišo je krepko izpljunil tobak, nato pa še krepkeje stopil proti rudniku. Ni mi šlo v glavo, zakaj se tako jezi in zakaj obenem tako odločno stopa na delo. Danes vem: kruh, kruh za družino in zase!

Z LISJAKI LISJAK

Prav nič lisičjega mi v meni, saj sem vse svoje življenje pošteno prigaral sleherni kosček kruha, pa mi vendar tista o lisjaku ne gre iz glave. In da mi je včasih prav prišla, boste videli iz naslednjih dogodivščin.

Razumljivo je, da nobenemu delovodji ni prav, če v rudniku kopač zadremlje. Takoj je nekaj vagončkov škode, na to pa predpostavljeno prav po lisičje pazijo. Po moji težki rudniški nesreči leta 1944 mi je predpostavljeni dodelil lažje delo. Z lopato, grabljami in metlo sem moral sproti čistiti pot, kjer so vozili premog. Delo je na videz bilo lahko, vendar pa sem že prvi dan uvidel, da ga en sam delavec sproti ne more opraviti. Prosil sem nadzornika, da mi dodeli pomoč, ta pa je dejal, da bi to delo lahko v spanju naredil, ker je tako lahko. Čez nekaj dni pa se mi je zgodilo, da sem od utrujenosti malo zadremal pri delu. Prav nič še nisem sanjal, že je nadme vpil nadzornik: »Vi, stari lenuh, spite. Ali ne veste, da je to prepovedano!« Jaz pa sem mu odgovoril: »Se ne spominjate, da ste mi pred nekaj dnevi rekli, da lahko svoje delo v spanju naredim?« Odšel je brez besed. Prelisičil sem ga, a pošteno.

Včasih sem pri kopanju premoga naletel na izredno trde plasti, ki so zahtevale mnogo truda in znoja. Nekoč sva na tako plast naletela z očetom. Premog je bil kot zid. Ko je prišel nadzornik pregledat uspehe in je videl, da sva skopala komaj tri metre, je začel brundati: »Meni se zdi, da tukaj smrdi. Ali vidva nič ne vohata?« Z očetom sva globoko vdihnili, a ni sva ničesar zavohala. Oni pa je robantil naprej: »Tukaj smrdi po lenobil!« Z očetom sva ponovno globoko zajela sapo in se delala kot da iščeva neprijetni vonj. Nato pa sem jaz dejal: »Imate prav, gospod, zdaj tudi jaz voham. Ker pošteno smrdi, a poprej, ko sva bila z očetom sama, še ni smrdelo.« Nadzornik je brez besed odšel.

Z nadzorniki je vedno križ. Križ je, če delaš, in križ, če lenariš. Nikdar jim ni vse prav. Delajo pa se take junake dela, da se sami sebi smilijo. Poleg tega pa nekateri ne poznajo osnovnih pravil poštenja med tovariši. V rudnikih je običaj, da si nosimo seboj kavo. Pijača je v tistem prahu in vročini neobhodno potrebna. Alkohol je prepovedan, sicer bi bilo veliko nesreč in malo delovnega učinka. Ko sem še hodil v jamo s čutarico kave, sem imel to smolo, da je med nami bil nekdo, ki je bil prelen, da bi od doma prinesel sebi pijačo, temveč jo je pil od drugih, največkrat od mene. Enkrat sem jo pa zagodel tudi s kavo. Primešal sem ji ricinovega olja. Prav kmalu smo izsledili tatu. Bil je spet nadzornik. Tekel je v stranišče, kot da gori za njim. Od takrat ni več pil tuje kave.

»Roke kvišku! Policija!«

1735... Kaj pa je to, boste rekli. Važna zgodovinska letnica? O, ne! To je številka čisto navadne pasje znamkice. Nekoč sem jo našel na cesti in jo, nič posebnega misleč, vtaknil v žep. In ta pasja »svetinca« mi je enkrat zelo prav prišla. Na rudniku smo namreč vsi imeli svoje znamkice s številkami, po katerih so nas po delu klicali, da smo po vrsti, kot smo zjutraj prišli, odšli z dela. Sicer bi na dvigalu iz jame bilo silno prerivanje, kajti običajno bi jo tisti, ki je zadnji prišel, rad prvi popihal z dela. Neka dne pa sem pozabil svojo rudniško znamkico. Ko sem segel v žep, sem otipal znamko številka 1735. Oddal sem jo. Po delu pa je vitar klical mesto moje rudniške številke 905 takole: »Pasja glava številka 1735.« Pri tem pa je dobro oponašal pasji lajež. Smeha je bilo nič koliko, jaz pa sem se z njo le izmazal.

O JAKI, MATIJI IN DRUGIH

Vest me peče, da sem vse nadzornike zmetal v en koš. Ni pravila brez užjeme, zato popravljam, niso vsi nadzorniki slabi. Na primer tale: Spominjam se prvega praznovanja Prvega maja še pred vojno. Neki višji nadzornik nam je prav lepo govoril o delavskem prazniku, o težkem rudarskem poklicu in življenju. Opozoril nas je na počastitev umrlih in ponesrečenih rudarjev z enominutnim molkom. Potem pa nam je govoril, kako moramo rudarji med seboj biti tovariši, kako moramo drug drugega razumeti. »Delo je težko, grobo,« je govoril, »zato tudi vi ne morete biti nežni. Prav gotovo ne bo noben rudar vprašal zjutraj tovariša: »Kako si pa spančkal? Kaj se ti je sanjalo?« Torej, trdo delo, trde besede, ki nikogar ne morejo prizadeti in užaliti. Imate pač takšen poklic...«

Ne dolgo potem pa se je zgodilo tole: visoki nadzornik je nepričakovano prišel v rudnik.

Ker o tem nisem mičesar vedel, sem imel jamo nekoliko natrpano s praznimi in polnimi vozički. Nadzornik je bil debel mož in se ni mogel preriniti mimo vozičkov. Nervozno je kričal: »Ti prokleti inozemec, kje pa si? Jaz ne morem skozi? Takoj te bom nagnal iz jame!« Jaz pa sem še bolj zakričal: »Ti lenuh — debeluh, če ne moreš skozi, pa doma ostani!« Pri štirinajst-dnevnom obračunu sem videl, da sem bil za to kaznovan s plačilom v višini treh mark. Jaz pa se nisem dal ugnati. Takoj sem poiskal debelega nadzornika in ga spomnil na njegov govor ob priliki Prvega maja. »Rekli ste, da se v jami ne sme nič zameriti...« sem plaho dejal, on pa je segel v žep in mi vrnil tri marke.

To je bil pa Tone Klenovšek, ki je z mojim očetom prišel v Westfaliijo. Svoj prvi »ših« je imel v rudniku »Graf Moltke«. Jašek, v katerem je delal, je imel na eni strani prostor s strojem za pošiljanje vozičkov gor in dol. Na drugi strani jaška pa je bila le dolga lestev za rudarje. Tone še ni poznal takšnih jaškov, zato ga je že prvi dan polomil. Ne da bi vedeli, kdaj je lezel po prostoru, ki je bil le za vozičke, torej izredno nevarno. Imel je srečo, vozički so trenutno stali. Prilezel je do vrha, takrat pa ga je zagledal nadzornik in ves prestrašen zavpil nanj: »Od kod pa vi prihajate!« Tone se je odrezal: »Iz Trbovelj!«

Rojak Matija je imel dve namaki. Prva je bila ta, da je živel v divjem zakonu z neko avstrijsko vdovo. Vse bi šlo gladko, če ne bi neke noči iznenada odprli oči, ker ga je slepila luč. Zagledal je »ženoc«, ki je s palcem pritiskala na zid ščurka, ki ga je pravkar ujela. Še isto jutro je Matija zapustil vdovo in se priselil k meni. Ko je odpravil prvo napako, se je z večjo vnemo predal drugi — »en kozarček, al' pa dva...« Naprej namreč ni več znal šteti, če je dva izpraznil. Matija, Matija, potem si pa take uganjal, da so se ti vsi smejali. Kako si čevlje kupoval, raje ne povem, da te ne bo sram — v glavnem ostal si bos.

Johan je bil pa drugačen tič. Ni imel napak, pač pa eno samo smešno navado. Ko je govoril, je k vsaki besedi dodal besedico »ja«. Rekel je na primer: »Kam greš, ja?« ali: »Včeraj nisem delal, ja. Nimam cigaret, ja.«

Prvič sem rojaka Johana spoznal na sestanku slovenskega društva, ki je davno tega še živelo v Nemčiji. Tudi on je hotel postati naš član. Ko ga je predsednik vpisoval v knjigo članstva, ga je vprašal, kako se piše. On je odgovoril: »Johan Krulc, ja.« Predsednik je seveda vpisal v knjigo Krulcja. Rojak je opazil napako in nervozno opozoril predsednika: »Jaz se ne pišem Krulcja, temveč Krulc, ja.« Ko se nam je zdelo, da se že predolgo sporazumevata in se je Johan že takole razburljal: »Jaz se pišem Krulc, ja, ti butel si pa napisal Krulcja«, sem se vmešal in razložil predsedniku, da se novi član piše Krulc. A Johana to še ni izučilo. Ko se je čez nekaj dni vozil s kolesom brez luči, ga je ustavil policaj, zahteval njegovo legitimacijo ter ga vprašal, kako se piše. Johan pa seveda: »Krulc, ja.« »Lažete,« se je zadril policaj. No, in ni dosti mamikalo, da ni Johan plačal dvojno kazen, eno, ker je vozil brez luči, drugo, ker je potvarjal svoj priimek.

Jaka je šel na obisk v svoj rojstni kraj Buče pri Kozjem. Vse je bilo lepo, prelepo, a najlepše, o čemer je venomer govoril, je pristna

domača slivovka. Dva litra je prinesel s seboj, druga dva pa mu pošlje brat kasneje; tako sta se dogovorila. Jaka je namreč svojemu bratu v Bučah venomer govoril le o slivah, ki so dozorevale na vrtu in ga prosil, da nikakor ne sme pozabiti nanj, ko bodo čisto zrele. Jaka je dolgo čakal in hrepenel... Naposled je prejel obvestilo s pošte. Na vrat na nos je odhitel s kolesom na pošto, mimogrede pa obvestil še sosedo o velikem dogodku. »Slivovka je prišla!«... Nestrpno je na pošti raztrgal ovoj. V paketu pa so bile le suhe slive... Brat ni prav razumel njegovih želja...

Križ je, če se ljudje prav ne razumejo. Poglejte, kaj nam je prinesel tale nespোরазum. Mladi rudarji so se v gostilni »Heinrich Küper« pogovarjali o delu v rudokopu. Uporabljali so izraze, ki so običajni za poklicne rudarje. Gostilničar pa se je na jamo razumel, kot zajec na boben, zato je prav po zajčje strigel z ušesi, ko je ujel tele besede: »Midva sva v preteklem tednu imela več lepih vlomov. Desetkrat sva streljala in sva imela vedno dobre uspehe. Nobenega se ne bojiva!« Rudarja, že malo od pijace ogreta, sta dokončala stavek prav glasno. Gostilničar pa je ves vztrepetal od strahu. Malo je bil naglušen, nikdar ni videl rudnika od znotraj; zato je mozgal le besedici »vlom« in »streljala«. Hipoma je zapustil točilno mizo. Šel je v drugo sobo in telefoniral na policijo, da sta v njegovem lokalu dva razbojnika, ki sta se v pijanosti izdala in bahala, da sta pri vsakem vlomu desetkrat streljala.

Čez dobrih pet minut: »Roke kvišku! Policija!«

Le z veliko težavo smo stražnike prepričali, da smo se le pomenkovali v svojem rudarskem »žargonu«.

*

Tako — naj napravim za danes piklo pod svoje spomine. Povem vam pa, da jih imam še za cel koš in se bom še oglasil, če so vam bili všeč. Pa še vi vzemite pero v roko in napišite kaj iz vaših spominov za našo »Rodno grudo«.

ŽELEZNIŠKA

Vlak puha na gorenjsko stran. Radovljica je že mimo. Zdajci se v trumi potnikov, ki se stiskajo na hodniku voza, oglasi presunljiv ženski jok. Ženica v ruti se preriva skozi gnečo, potiskaje pred seboj ogromno, zvrhano košaro ter ihti na glas.

»Kaj pa je mamica?«

»Rada bi šla dol, pa ne morem in ne morem!«

»Do kam se pa peljete mati?«

»Do Besnice.«

»Tole pa ne bo dobro, mamica. Mi gremo na Jesenice. Najmanj štiri postaje ste že od Besnice!«

»Saj sem šla dol,« hlipaje odgovarja ženica in solze ji kar naprej polzijo po licu. »Na vsaki postaji grem dol. Toda čim stopim dol in se obrnem, da bi vzela košaro s stopnic, že priteče od nekod ta šmentani sprevodnik, me potisne za zadnjo plat spet po stopnicah gori in pravi: Alo brž mamica, brž noter, gremo naprej!«

Prošnja

*Daj mi na čelo ljubljene roke.
Jesen je. Čez nebo so klini čapelj
zleteli in zasenčili srce.
Ne slišiš padanja deževnih kapelj?*

*Zasuj me s pesmijo! Saj so oblakom
robovi zlati davno že zbledeli.
Če zadnji ptiči so čez nas zleteli,
prepleti mi molčanje s svetlim trakom.*

*In čutil bom, ko da sem spet doma,
na zemlji da ležim in s cvetne veje
pomlad v srce mi bele rože seje.*

*Ah, rahlo se dotika dom srca,
otožne ptice le še tja lete.
Večer je rdeč in misli krvavé...*

Anton Valentinčič, Sharon, Pa

NOVICE IZ MOJEGA KRAJA

Zopet se oglašam z nekaj novicami. Naj začnem kar z začetkom letošnjega leta. 4. marca je v sirotišnici, kjer je bil 10 let, umrl Frank Paulič za tuberkulozo, star 66 let. Doma je bil iz Šentjerneja na Dolenjskem. V Ameriki je živel preko 50 let. Društvi A 262 SNPJ in 174 ABZ, katerih član je bil, sta mu položili na grob lepe cvetice.

25. maja je umrl za naduho Albin Grmadnik, star 77 let. Doma je bil iz Griž pri Štorah, v Ameriki pa je živel več kot 50 let. Zapušča ženo Mary, roj. Jager, eno hčer in pet sinov. Bil je član društva 174 ABZ in član novega Slovenskega doma v Sharonu.

28. julija se je moj zet Joseph Godina odpeljal z ženo in sinkom v svojo lovsko kočo, da tam preživi nedeljo. 16 milj od doma pa se je na križpotju zadel v njegov avtomobil avto, ki je pripeljal z druge strani in to s tako silo, da so se odprla sprednja vrata in je žena odletela iz avtomobila na cementni tlak tako, da je bila na mestu mrtva. Tudi v drugem avtomobilu je bila žena težko poškodovana in je podlegla. Moj zet in sinko sta dobila manjše praskе, šofer v drugem avtomobilu in sin smrtno ponesrečene matere pa sta bila tudi samo lažje poškodovana. Vse so prepeljali v Grinvile v bolnišnico. Pokojna hčerka Pepca Godina je bila rojena 2. decembra 1909 v Pueblu, Colo. Tu v Sharonu se je omožila z Joe Godino. Spočetka sta bila oskrbnika našega Slovenskega doma v Sharonu, pozneje pa sta imela najbolj priznano slovensko gostilno in restavracijo v okolici Transferja.

10. avgusta smo imeli v Slovenskem domu veliko svatbo. Omožila se je hčerka Jožeta Novaka. Novakovi so doma iz Ponove vasi pri Šentjurju. Na svatbi je bilo čez 100 ljudi.

Svoj ledik-stan je zapustil tudi Anton Trontel, ki je bil lansko leto z menoj na obisku v Jugoslaviji. Njegova ženka pa je Zidinja.

Oženil se je tudi moj nečak John Kastelec z Vel. Mlačevega pri Grosupljem. Vsem mladim poročencem želim zdravja, sreče in zadovoljnost v zakonu.

»Sem slovenska deklica, Minka mi je ime...«

To poletje smo imeli tu malo piknikov, ker so okrajni možje prepovedali na piknikih prodajati opojne pijače. Brez tega pa je piknik dolgočasen. Dovolili pa so cerkvam, da imajo lahko dvakrat na leto piknike. Res čudno.

Šli pa smo trikrat preko meje v državo Ohio na piknik. Veste, tu v Sharonu, Pa. smo prav ob meji države Ohio, pa stopimo tja na piknike, ki so tam prav dobro obiskani, pijemo ohijsko pijačo, domačim pa fige kažemo.

Naš lepi Slovenski dom v Sharonu kar dobro stoji, klubski prostori so dobro obiskani. Dobi se najboljša pijača ob hitri postrežbi. Kadar vas pot zanese tu skozi, oglasite se v našem Slovenskem domu, pa se boste prepričali.

27. julija so me obiskali mr. in mrs. Louis Rebol in mr. in mrs. Vozel iz Madison, Ohio, Joe Cvelbar pa jim je bil za kažipot. 10. avgusta pa me je obiskal mr. Louis Vouk s soprogo iz Chicaga 122. Louis se je pred kratkim oženil in je s svojo izvoljenko obiskal tudi svojce, obenem pa sta praznovala tudi medene tedne.

Tu pri nas smo imeli letošnje poletje le malo dežja in kmetje slab pridelek. Delavce odslavljaajo, ostali pa delajo le 5 dni v tednu.

(Uredništvo »Rodne grude« izreka toplo sožalje zvestemu naročniku rojaku Valentinčiču, ki je v kratkem času doel let izgubil sina in hčerko.)

Domovina

HUDA NESREČA V BELGIJI

V belgijskem rudniku se je težko ponesrečil 44-letni rudar Evgen Koren iz Petjaka v Beneski Sloveniji. Koren dela že okrog 10 let v Belgiji kot rudar in se mu doslej še nikoli ni primerila pri delu kakšna nesreča. Nedavno pa se je v jami, kjer je kopal, nad njim utrgal velik kos premoga in mu padel na glavo. Tovariši so mu takoj priskočili na pomoč in ga prepeljali v bolnišnico, kjer so zdravniki ugotovili težke poškodbe lobanje in zdrobljeno čeljust.

SLOVENEK NA INDIJANSKI PROSLAVI

Clevelandčan John Kaučič, ki je lani prepotoval tri četrtine stare Mehike, je 4. avgusta odpotoval za štiri tedne v južno-zahodno deželo ZDA. 8. avgusta se je udeležil tridnevne indijske proslave v Gallupu, N. M. Sem pridejo vsako leto Indijanci iz vseh Združenih držav, Kanade in stare Mehike. Letos je bilo zastopanih 32 raznih indijskih rodov. Imeli so tekme, plese in parade v slikovitih indijskih nošah. Kaučič je vso proslavo posnel na 16 mm barvni trak. Zatem pa je potoval še preko vse Kalifornije, Arizone in Teksasa.

SLOVENSKI BOLNIČARKI

1. septembra so v bolnišnici St. Aleksis v Clevelandu izročili skupini deklet diplome izvežbanih bolničark. Med njimi sta bili tudi dve Slovenki, tako Betty Jane Avsec in Rose Marie Folin (Ferfaglia) iz Clevelanda. Obe sta uspešno zaključili svoj študij o bolničarstvu.

VELIK USPEH KAMPANJE SNPJ ZA NOVE ČLANE

Tako imenovana Booster kampanja Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu za nove člane in povečanje zavarovalne vsote je dosegla do konca avgusta letos prav lep uspeh. Od januarja 1957 so pridobili že 2553 novih članov in za 1.911.000 dolarjev nove za-

varovalnine. Samo v mesecu avgustu so marljivi aktivisti pridobili 319 novih članov, od tega 151 v oddelku odraslih in 168 v mladinskem oddelku, skupno 244.000 dolarji nove zavarovalnine.

KONCERT »PREŠERNA« V CHICAGU

Pevski zbor »France Prešeren« v Chicagu je imel 3. novembra v čičaški Sokolski dvorani svoj letošnji jesenski koncert. Ta koncert je bil 57. koncert tega zbora. Prešeren je edini slovenski pevski zbor v območju 400 milj naokrog. Po skoraj 29 letih je moral letos Prešeren zapustiti svoj rojstni dom in svoje prostore v Bergerjevi oziroma Gračnerjevi restavraciji, kjer je bil tudi ustanovljen. Zdaj ima prostore v Slovenskem delavskem centru na 2301 S. Lawndale Ave v Chicagu.

SLOVENSKI NARODNI PLESI V TELEVIZIJI

1. septembra so plesalci slovenskega radijskega kluba iz Chicaga nastopili v znanem clevelandskem televizijskem sporodu, ki ga vodi na postaji WEWS TV Johnie Vadnal vsako nedeljo ob 13. uri. Plesalci so zaplesali v narodnih nošah dva izvirna slovenska plesa, in sicer »Ples predilcev« in »Štajerski valček«. Čičaški slovenski plesalci so že večkrat nastopili na raznih televizijskih sporedih ter so prvi ponesli slovenske narodne plese pred milijone ameriških gledalcev.

NOVI ODBOR »SLOVANA«

Pevski zbor »Slovan« v Clevelandu je imel v prvih dneh septembra volitve novega odbora. Sestavljajo ga kot predsednik Josenh Durjava, kot podpredsednik Math Debevec, kot tajnik Milan Urbančič in še en odbornik. Vodja in učitelj zbora je Anton Šubelj. Nadzorni odbor ima tri člane. Vaje so vsak torek zvečer v Ameriško-jugoslovanskem centru na Recher Ave.

PEVSKI ZBOR »TRIGLAV« V CLEVELANDU

Z začetkom jeseni je pričelo z novim delom tudi pevsko društvo »Triglav« v Clevelandu. V maju je imelo svoj letni koncert, na jesen pa priredijo piknik ali kaj podobnega. To so opravili 6. oktobra v obliki vinske trgateve, ki so jo imeli v Domu zahodnih Slovencev v Clevelandu na 6818 Denison Ave. Bilo je mnogo zabave. Dekleta in fantje so nastopili v narodnih nošah.

ZLATI POROKI

21. julija so proslavljali v Clevelandu zlato poroko Franka in Jennie Koren. Frank je iz vasi Nadlesk pri Ložu ter je prišel v ZDA leta 1903. Delal je na težkem delu v livarnah. Jennie pa je rojena Pužel iz Sočnice ter je prišla v Ameriko leta 1906. Imata tri hčere in živita v lastni hiši v Clevelandu. Oba sta zavedna društvena delavca. — 15. septembra sta tudi v Clevelandu praznovala zlato poroko mr. in mrs. Vincent Bens, člana društva Lunder-Adamič št. 28 SNPJ v Clevelandu. Imata štiri otroke, vnuke in pravnuke, ki so jim priredili pristrčno proslavo na domačem domu. Tudi z naše strani — še na mnoga leta!

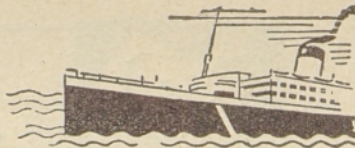
SLOVENSKI KANDIDATI V CLEVELANDU

Pri volitvah v mestni svet Clevelanda bo tudi letos kandidiralo več rojakov. Tako bo kandidiral v 23. vardi (volilnem okraju) John Kovačič, eden njegovih protikandidatov pa je Anthony M. Kosan. V 28. vardi kandidira rojak Joseph Kovach, v 32. vardi pa John Fakult in kot protikandidat Louis Jartz. Za mestnega sodnika kandidira dosedanji mestni sodnik August Pryatel.

POGREB IVANA ZORMANA

Pogreb Ivana Zormana, ki je umrl v nedeljo, 4. avgusta v Clevelandu, je bil 8. avgusta iz Slovenskega narodnega doma

na tujih tleh

na St. Clair Ave, kjer je ležal na častnem odru v avditoriju, na pokopališče Kalvarija. Pogreb je bil veličasten in se ga je udeležila velika množica rojakov in drugih Clevelandčanov. Žalostinke so mu zapeli: pevska zbor »Zarja« in »Slovan«, Mladinski zbor šole pri Sv. Vidu, cerkveni zbor »Ili-rija«, pevski zbor »Planina«, ki ga je vodil Zorman, zbor cerkve St. Francis ter Glas-bena matica. Poleg raznih članov pevskih zborov sta nosila krsto tudi senator in bivši gu-vernir države Ohio Frank Laushe ter zdravnik dr. Frank Javh-Kern.

10 LET PROGRESIVNIH SLOVENK V CHICAGU

Krožek Progresivnih Slovenk v Chicagu je proslavil 13. oktobra desetletnico svojega udejstvovanja. Ob tej priložnosti so uprizorili igro Franca S. Finžgarja »Razvalina življenja«. Po igri je bila družabna prireditev.

USPEH SLOVENSKEGA RIBICA

Časnik Grand Haven Tri-bune, ki izhaja v državi Michi-gan, je objavil sliko rojaka Johna L. Birse iz Berwyna, Ill., ki je v ribiškem tekmovanju ujel sedem funtov in 8 unč (ca. 3.4 kg) težko severno ščuko. Birsa je s tem dosegel prvo mesto v svoji skupini. Birsa pri-haja zdaj že pet let k jezeru Spring Lake ter je reden gost v letoviščen, ki ga ima v Grand Havenu Lojzka Muha, sestra Frances Kristanove. Rojakinja Muha je letos obiskala do-movino.

DAN SNPJ V LOS ANGELESU

Letošnji dan SNPJ, ki ga pri-rejajo društva federacije SNPJ za Južno Kalifornijo, je bil 31. avgusta in 1. septembra v Los Angelesu.

50-LETNICA DRUŠTVA SNPJ

3. novembra je bila proslava 50-letnice društva št. 21 SNPJ v Pueblu, Colo. Proslava je bila z banketom in plesom v prostori-h Minneque kluba v Pueblu.

ROJAKINJA DIPLOMIRALA

Mrs. Fred (Hazel) Trebil-cock, starejša hčerka Franka Pauliča iz Ralpa, Mich., čla-nica društva št. 28 SNPJ, je di-plomirala na državni univerzi v East Lansingu. Dobila je di-plomo Master of Arts Degree in Elementary Education. Prvi dve leti je dokončala na kole-giju v Marquettu, Mich., zatem je poučevala četrti in peti raz-red v Ironwoodu, Mich. ter še-sti razred v šoli Everett v Lan-singu. Letos je bila imenovana za ravnateljico šole v Bingham v Lansingu.

SLOVENSKI DAN

1. septembra je bila pod okriljem Slovenskega narod-nega doma v Jolietu, Ill. pro-slava Slovenskega dneva, in si-cer na lastnem prostoru tega doma. Ob tej priložnosti so bila izročena zaslužnim rojakom priznanja.

ZLATI POROKI

21. julija sta proslavljala zla-to poroko John in Alojzija Sre-brnak iz Clevelanda, O. John je prišel v Ameriko iz St. Jer-neja na Dolenjskem leta 1906, Alojzija pa istega leta iz Stu-denše vasi pri Krškem. Imata 4 sinove, 4 hčere, 20 vnukov in 6 pravnukov. Proslava je bila

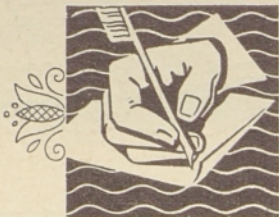
v dvorani Slovenskega narod-nega doma na E 80 St. v New-burghu. — 7. julija pa sta pro-slavljala 50-letnico skupnega življenja mr. in mrs. Anton Dežman iz Girarda, O. Imata dva sina in štiri hčerke ter 10 vnukov in vnukinj. Oba sta čla-na društva št. 49 SNPJ.

SESTANEK SLOVENSКИH NASELJENCEV V KANADI

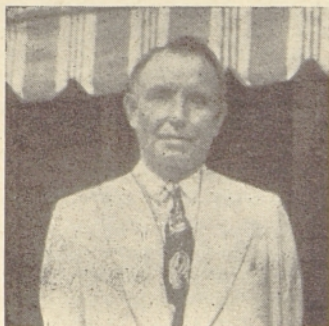
30. junija je bil blizu mesta Oshawe na prostoru Ručiga-jevih sestanek starih sloven-skih priseljencev iz Toronta in Oshawe. Sestanek, ki se ga je udeležilo lepo število rojakov, so organizirali člani društva Bratska sloga št. 648 SNPJ, da bi istočasno proslavili 50-let-nico življenja teh rojakov v novi domovini Kanadi. Možje in žene, ki so bili še pred 50 leti sveži in zdravi, so prišli na sestanek postarani, osiveli in izgarani. Vendar je bilo na se-stanku kljub vsemu mnogo bratske dobre volje. Na raznju pečena jagnjetina in prašiček, kranjske klobase in dobra pi-jača so ustvarili prijetno doma-če razpoloženje ter vzbudili lepo slovensko pesem in tako je ta prijateljski sestanek uspel. Sklenili so, da se bodo še večkrat sestali.

Rudniški obrat La Fosse 16 v Lievinu, P. d. C., kjer delajo naši številni rudarji, med katerimi je že prenekaterega pokosila rudarska bolezen — silikoza. Zadnja letošnja žrtev je bil rojak Oto Seničar

Pero IZSELJENCEV

Rojak Fred Sartori
iz New Yorka

WELFORE ISLAND, N. Y.

...Siguren sem, če se bodo vsi rojaki zavedali, kakšno ogromno in plemenito delo izvršuje Slovenska izseljenska matica v dobrobit rojakov, je prav gotovo, da se bomo zavzeli za to, da pride Slovenska izseljenska matica do svojega lastnega doma. Ker je načrt za ta dom tak, da v resnici ustreza vsem potrebam, s katerimi bi bila dana možnost Matici izvrševati svoje ogromno delo in rojakom nuditi vso udobnost, ko prihajajo iz raznih delov sveta na obisk v svojo rojstno domovino. Zato sem se jaz z veseljem odločil vsak trenutek prispevati en delež v znesku 1.000 dolarjev. Meni je samo žal, da ne morem razpolagati z večjo vsoto.

Fred Sartori

BELLEVILLE, ILLINOIS

Pošiljam Vam denar za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar, kar znese skupaj 5.5 dolarja. S pozdravom

Gertruda Polanc

MILWAUKEE, WISC.

Pošiljam Vam štiri letne naročnine za Rodno grudo in Slovenske izseljenske koledarje letnika 1958 za mr. John Koprietz, mr. Mike Limoni, mrs. Katarina Zaverl in za mene. Skupni znesek znaša 22 dolarjev. Tudi za mojo naročnino »Rod-

ne grude« Vam pošiljam 3 dolarje, ker pa je naročnina za tam nekaj ceneje, naj bo ostane nek za tiskovni sklad lista.

Gabrijela Benko

ESSEN-ALTENESSEN, NEMCIJA

Tukaj v Essenu živi mnogo Slovencev, kateri delamo kot rudarji. Redki izmed nas je naročen na slovenski časopis, kljub temu da si marsikdo želi čitati časopis v materinem jeziku. Odločil sem se in povprašal, kdo si želi naročiti Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar za leto 1958. Po pravici povem, da so bili vsi veseli pobude. Pošiljam Vam 35 DM. Vas pozdravlja

Janez Premrl

KENT, WASH.

Priloženo Vam pošiljam 10 dolarjev za dva izvoda Slovenskega izseljenskega koledarja 1958 in »Rodno grudo«, katero pošljite na naslov mr. mrs. Joe Mlachnik. Pošljite jim tudi koledar, enega pa pošljite na naslov mr. Nande Thurnher. Meni pa pošljite koledar letnika 1957.

Mary Dernach

IMPERIAL, PA.

Sporočam Vam, da sem po poštni nakaznici poslala naročnino za »Rodno grudo« za leti 1957 in 1958 ter za Slovenski izseljenski koledar za leto 1958. Rada čitam »Rodno grudo« in koledar in kadar ogledujem v njih slike, ki so zelo zanimive, mi zmeraj misli poletijo tja, kjer so mi potekla mlada leta.

Mary Polšak

CLEVELAND 3, OHIO

Priloženo Vam pošiljam denarno nakaznico za 5.5 dolarja. To je naročnina za Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar za leto 1958. Ker dobite dovolj novic iz Clevelanda od drugih, Vam torej nimam kaj poročati. Želim pa Vam mnogo uspeha pri publikacijah za Slovenske izseljence.

Frank Kačar

FONTANA, CALIF.

Pošiljam Vam naslov novega naročnika za »Rodno grudo«. Ta je Milan Pakiž, Long Beach, Calif. Naročil se je za eno leto in daroval listu v podporo 1 dolar. Ako je mogoče, mu pošljite zadnjo številko lista. Denar sem Vam poslal po poštni nakaznici.

Frank Alesh

NEW SMYRNA BEACH, FLORIDA

Po dolgem času se zopet oglašam iz teh južnih krajev Amerike. Zaradi bolnih nog nisem mogel letos pretekle pomlad na pot v Slovenijo, kot sem nameraval. Priložen je ček za 20 dolarjev in sicer pošiljajte »Rodno grudo« naslednjim: Joseph Irman, Veronika Rak in Jerica Irman. Slovenski izseljenski koledar za leto 1958 pa pošljite na naslove: Joseh Irman, Jerica Irman, Veronika Rak in Ludvik Irman. Skupni znesek 17.5 dolarja, kar pa ostane, naj bo Matici v podporo. Ako se mi zdravi kaj zboljša, prihodnje leto na svidenje.

Joseph Irman

EUCLID 19, OHIO

Priloženo Vam pošiljam ček za 9 dolarjev, kar naj bo za triletno naročnino za »Rodno grudo«. Ker imam sedaj poravnano naročnino za prva tri leta izdaje, bo s tem naročnina poravnana za vključno šesto leto.

Revija se mi zelo dopade po vsebini. In to članki, slike in kar je najbolj važno: »Rodna gruda« utrjuje vezi med nami izseljenci in rojstno domovino, kar smo prej dolgo pogrešali. Želim uredništvu obilo uspeha in Rodni grudi mnogo naročnikov.

Joško Jerkič

HAGFORS, SVEDSKA

Prejel sem list »Rodna gruda« ter pismo od Vas. Najlepša hvala! Pošiljam Vam naročnino za Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar za to leto. Prihodnje leto Vam pošljam za onaprej.

Stane Pavlič

Lojze Zupanc:

Kako so Tribučani apno žgali

Tribučanom je zmanjkalo apna. Sklenili so, da bodo postavili apnenico in sami žgali apno. Določili so tri vaščane za apneničarje, drugi pa so odšli v lozo, da bi pripravili drv in nalomili kamenja za apnarenje.

Na delo je odšlo vse, kar je hodilo in lazilo — ljudje in živina. Neka ženska je pravkar napolnila pinjo s kislo smetano ter je pričela mesti. Ni bila še gotova s pinjenjem, ko je vaški knez pred njeno bajto udaril na boben in klical na delo za graditev apnenice. Ženska je na vrat na nos planila iz hiše, pozabila zapreti bajtine dveri in pohitela k vaščanom, ki so se odpravljali na delo.

Vas je bila prazna kot bi mignil. Županova psica, ki je edina ostala v vasi, pa je pričela vohljati okrog praznih bajt. Namahnila se je tudi v bajto, kjer je ženska pustila na klopi pinjo s smetano. Zadišal ji je škrlupec, porinila je glavo v pinjo in se nalokala pinjenice. Ko pa je hotela glavo izriniti iz pinje, so ji bili uhlji v napotje: glava ni in ni šla iz pinje. Preplašena psica jo je ubrala po cesti skozi vas, iz pinje pa se je povsod, kjerkoli je tekala, cedila pinjenica.

Tribuška dečarija se je podila za psico in kričala.

»Glejte ga, voznika, ki ima štiri noge in leseno glavo, a apna nam je toliko pripeljal, da ga kar po cesti stresa!«

Dober glas seže v deveto vas! Glas tribuških otrok pa je segel v lozo, kjer so Tribučani podirali drevje in pripravljali kalanice za apnenico. Kot bi odrezal, so popustili delo, rekoč:

»Kaj bi se mučili? Poiščimo rajši voznika z leseno glavo, ki je vozil apno skozi našo vas.«

In šli so na lov za apnarjem z leseno glavo, toda županove psice niso ujeli, ker je skozi tribuške loze zmoto-glavila kdo ve kam.

Crtomir Sinkovec

Nаша zemlja

(ob 29. novembru)

*Nаша zemlja, sončna zemlja
pod Triglavom vrt!
Lepših ni nikjer na svetu
polj in rek in brd.*

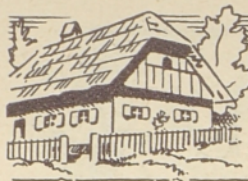
*Tujec strahoval in ropal
in moril je tod,
zdaj po dolgem tisočletju
smo sam svoj gospod!*

*Kdor bi zemlje te ne ljubil,
ta naš bratec ni!
Ta se bo brez tal izgubil
v vetru kot smeti.*

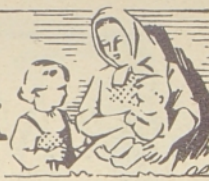
U g a n k a

Steblo je debelo,
kot ročaj za grablje,
listi so pa dolgi
kot bi bili sablje,
zrnje daje žgance,
močnik, hlebec kruha;
prej jo pa seveda
kmétič okožuha.

eznuK

DOM IN DRUŽINA

NEKAJ DOBROT IZ DOMAČE KUHINJE

ZA SPREMEMBO ENKRAT: SADNA JUHA

Skledico vloženih malin, rodbnič, borovnic ali drugega podobnega sadja pretlačimo. 1 žličko moke zmešamo z 2 žličkami vode in vlijemo to v liter vrele vode. Ko prevre, pustimo, da se popolnoma ohladi, nato pa dodamo pretlačeno sadje, 5 žlic sladkorne sipe in 5 žlic smetane. Vse dobro premešamo in serviramo v steklenih skledicah namesto juhe. Poskusite, prav gotovo bo takšna sprememba všeč vaši družini.

OCVRTI MOZGANI

Goveje možgane damo v mlačno vodo in odstranimo krvavo mrenico ter jih hitro prevremo v slanem kropu. Nato jih vzamemo iz vode in pustimo, da se ohladi. Ohlajene narežemo na rezine, osolimo, povaljamo v moki ter raztepenem jajcu ter hitro ocvremo na vroči masti.

KMEČKA OH CET

Lep kos svežega svinjskega stegna odrgnemo s soljo, kumino in česnom, ga damo v kozico in spečemo v vroči masti. Posebej spečemo tudi 2 krvavici in 2 pečenici. Posebej skuhamo kislo zelje, ki mu okus izboljšamo z žličko paradižnikove mezge ter z mastjo, ki nam je ostala od klobas. Serviramo tako, da damo zelje v plitvo skledo, nanj naložimo na rezine zrezano svinjsko pečenko, ob njo pa na eno stran zrezane pečenice, na drugo stran pa na večje kose narezane krvavice. Na posebnem krožniku postrežemo še s kruhovimi cmoki.

FIZOL S KLOBASAMI

Zluščen fižol (kolikor ga običajno vzamemo za našo družino) prejšnji večer namočimo, nato pa ga skuhamo z lovorovim listom in vejico timijana. 15 dkg prekajene slanine narežemo na kocke in ocvremo, na njej pre-

pražimo 2 manjši sesekljeni čebuli in 3 stroke česna, na drobno zrezano zeleno, strto kumino, žličko paradižnikove mezge in sladke paprike. Vse to primešamo fižolu in kuhamo tako dolgo, da se jed zgosti. Nazadnje jed osolimo ter ji dodamo na večje kose narezane kranjske klobase. Posebej postrežemo s kislim zeljem ali zeljnato solato.

FIGOVA KLOBASA (SLADICA)

3 žlice sladkorne sipe odišavamo z žlico dobrega ruma, dodamo za skodelico zmletih lesnikov ali orehov ter četrt kg v mesoreznici zmletih suhih fig, potresemo s cimatom ter vse pognetemo na deski v klobaso, ki jo povaljamo v sladkorni sipi ter zavijemo v čist papir. Tako naj ostane dva dni. Nato jo lepo zrežemo na tanke rezine.

PAPAZJANIJA

Lep kos govedine (1 kg) zrežemo na manjše koščke, posebej očistimo in narežemo 2 kolerabi, 2 korenčka, 2 peteršiljevi koreninici, 1 zeleno (korenino), 3 stroke česna, 6 debelih krompirjev. Vse to stresemo v večji lonec, osolimo, opopravimo, dodamo žlico paprike, žlico dobrega kisa, prelijemo s 4 žlicami stopljene masti, lonec pokrijemo in jed počasi kuhamo v pečici. Poskusite, ta jed je zelo okusna in izdatna.

RIZOTA NA BOSANSKI NAČIN

Za 2 žlice masti razbelimo in na njej prepražimo 1 srednjeveliko drobno sesekljano čebulo, nato dodamo kos zrezanega svežega svinjskega mesa, 4 stroke sesekljanega česna, drobno glavico na široke rezance zrezanega ohrovt, osolimo, malo popopravimo, zalijemo z zajemalko tople vode in počasi dušimo. Ko je ohrovt skoraj mehak, dodamo 4 pesti opranega riža, vse skupaj zalijemo z vrelo vodo in kuhamo, da se riž zmehča.

ČAJNI PUNČ ZA MRZLE DNI

2 skodelici sladkorja, skodelica (četrt litra) kuhanega čaja, 2 (pol litra) skodelici belega vina, sok od pol limone in 1 pomaranče. Sladkor zarumenimo v dobro položeni kozici, ga zalijemo s čajem in prevremo, da se sladkor stopi. Nato prilijemo vino, dodamo limonin in pomarančni sok in pustimo 2 uri stati na toplem. Nato punč serviramo.

SVINJSKI JEZIK S CVETACO ZA DOBRO VEČERJO

Prekajen svinjski jezik skuhamo, olupimo in zrežemo na rezine. Posebej skuhamo v slanem kropu dve manjši cvetači, jih odcedimo in ohladimo. 1 jajce trdo skuhamo in hladnega olupimo in zrežemo na krhle. Posebej pripravimo majonezo tako, da penasto vmešamo 1 rumenjaka, žličko olja, ki ga prilivamo po kapljicah med mešanjem. Ko dobro naraste, prilijemo žličko kisa, dodamo žličko gorčice, drobno sesekljan zelen peteršilj, kuhan beljak, sol in poper. Vse dobro zmešamo. V sredo servirnega krožnika razvrstimo rezine jezika, ki jih okrasimo s cvetačnimi cvetkami ter prelijemo z majonezo. Robove krožnika okrasimo z vloženi gobicami in zelenim peteršiljem.

maša POVEST

Prežihov Voranc:

Ajdovo strnišče

Kadar žanjejo ajdo in je vreme lepo in sončno, se razlijejo po polju najlepše barve, kar jih premore jesenska narava. Res je, da so polja nekam otožna, ker že vsa poletna rast zamira, toda vsa ta zamišljena otožnost, ki zastira polja, gozdove, hribovje in globače, je tako lepa, da človeško srce nehote prisluhne čudnim, daljnim mislim. V tem času se prelipa v ozračju nešteto prelepih barv — barve orumenelega drevja, rjavih njiv, zelenih smrekovih gozdov, rdečkastih macesnov in bukovih pobočij bližnjih gora, barve temačnih lok in globač, ki se zlivajo v tisto prečudno mirno jesensko barvitost, katere skoraj ni mogoče opisati. In koder sejejo jesensko ajdo, se ji pridruži še barva ajdovih zorečih, ali še močnejša, že požetih njiv s svojim temnordečkastim, skoraj vijoličastim odsevom ter daje vsej jesenski podobi šele tisti pravi, globoko občuteni izraz poslavljaljočega se življenja.

Ljudje, ki ne živijo na polju in niso s poljem zvezani, občudujejo jesensko podobo z lastnimi vtisi. Barvitost dežele, svetlikanje barv in luči skozi sončno motnjavo jih nalahno pretrese in nenadoma se živo spominijo minljivosti. Vendar ni ta občutek pregrenak, pač pa blažen in lep. Ljudje pa, ki polje obdelujejo in ki jim zemlja, rodovitna ali roda, žge kožo od rojstva do smrti, doživljajo svetlikanje jesenske narave na svoj način. Njih oči strme sicer v barvitost okolice, toda barv samih ne morejo razložiti že zaradi tega ne, ker jim pred očmi brez presledka trepetajo vsakdanje skrbi. Polje je lepo, če je plodno, če je položno in če je dalo dovolj kruha. Zato ne strmijo po njem s sanjavimi očmi, vendar tudi njih srca niso gluha za lepoto okolice; za trenutek jo občutijo z vso grenkobo ali z vso sladkobo, kakor jim pač življenje dopušča. Korak se zaustavi, zasenčene oči se zastrmijo v daljavo, nato pa privre iz prsi globok vzdih kot odgovor na trenutek občutene lepote. In že je vse

mimo, spet je narava taka, kakor jo občutijo roke in podplati...

Nekega takega dne sem se bližal naši domači bajti. Bilo je že precej pozno popoldne in sonce se je na zahodu bližalo grebenom Pece. Sence njenega predgorja so se stegovalle proti vzhodu. Pod hribom je bila razgrnjena prijazna dolina in sredi nje je ležala vas s cerkvijo. Onstran doline so gorela macesnova in bukova pobočja strmega pogorja. Po poljih so se videli orači in kopači. Ozračje je bilo rumenkasto, polno jesenskih svetlob in senc, migotajočih v medlem sončnem soju. Z rjavkastih in vijoličastih ajdovih strnišč se je širil čudni stiskajoči odsev jesenske opustošenosti.

Tedaj sem opazil pod robom našo osemdesetletno babico, ki je tam sama žela ajdo. Ni me videla in se je neutrudno sklanjala k zemlji, se grbila pred žitom in zdaj pa zdaj odlagala snop za snopom. Vsa njena podoba je bila tako neznatna, tako majčkена in nizka kakor ajda pred njo. Njen sklonjeni obraz se je skoraj dotikal rdečkastega strnišča. Tudi barva njene obleke se je skladala z barvo zemlje, na kateri je stala.

Čeprav je naša babica nenehoma delala od zore do mraka, odkar sem jo poznal, in ni tega življenja spremenila niti s svojim osmim križem, me ni pogled nanjo nikdar tako zadel kakor zdaj, ko se je tako sama grbila k zemlji na ajdovi njivi sredi rumenkaste, jesenske luči. Skoraj zbolelo me je in zbodel me je neprijeten občutek, če nisem morda tudi jaz kaj kriv, da se mora ta zgarana in izčrpana žena še zdaj truditi na tej trdi, nerodovitni zemlji. To spoznanje me je tako prevzelo, da sem stopil na njivo z namenom, babico spraviti domov. Ona pa je bila tako zaverovana v delo, da me ni slišala, dokler je nisem ogoril:

»Žanjete babica!« Nekaj me je držalo v grlu in mi branilo, da nisem mogel takoj izreči, kar sem mislil.

»Oh, pusti me, Voranc, saj žanjem letos ajdo zadnjobart...«

Babica je zadržala srp in se počasi obrnila k meni. Pri tem se je njeno telo komaj vidno zravnilo. Pred seboj sem zagledal njen lepi, suhi obraz in dvoje živih, velikih, skoraj še ogljenih oči.

»O, si pa ti!« se je najprej razveselila in šele potem dodala: »Da, ajdo žanjem.«

Barva njenega obraza in njenih rok me je spomnila, da je za njeno slabokrno telo že premrlo na odprtem polju. Dasi je bil zrak miren, je iz bližnjega gozda dihal jesenski mraz, ki ga slabi sončni žarki niso mogli več razgreti. In še močnejše kakor prej, ko sem jo zdaleč gledal, me je zdaj prevzelo čustvo sokrivde za njeno trdo življenje. Naša babica ni bila moja krna babica, ker je bila pri hiši le kot mačeha moje matere; toda moji mladosti je darovala toliko tople ljubezni, da sem se v njej prerodil, kakor se v poletju prerodi v igredna rast. Nikoli, pa če bi bil z njo še tako dober, bi ji njene ljubezni ne mogel povrniti in poplačati. Spreletel me je čuden mraz in hitro sem rekel:

»Ah, babica, pustite to, saj vam vendar ne bi bilo treba žeti.«

Toda komaj izgovorjena beseda me je že zapekla pri srcu kot laž. Ali sem ji jaz, ali smo ji mi vsi že kdaj omogočili počitek na stara leta? Ali se ni od zore do mraka trudila pred našimi očmi za suho skorjo kruha? In kako v zadregi sem se ognil njenim vprašujočim očem in se zagledal v dolino pod nama. Njena barvitost, njeno svetlikanje in njene sence so me še malo prej prevzele; zdaj se mi je pa nenadoma zdelo vse gluho in vsakdanje.

Tudi babica se je okrenila za menoj in se zastrmela v pokrajino, kamor sem strmел jaz. Pri tem se niso njene oči strnile in tudi njen obraz se ni spremenil. Skoraj boječe sem jo skrivaj opazoval. Preveč takih jesenskih dni je že doživela, stoječa vsa znojna sredi razgonov ali vsa mokra in premražena sredi polj, da bi mogla v vsej pred seboj razgrnjeni podobi kaj lepega videti. Le to se mi je zazdelo, da se je njen pogled narahlo zgnil, kakor če bi zagledal nekaj, kar je iskal. Skrivaj sem mu sledil in res sem zagledal sredi doline v zadnjem soncu se bleščeči pokopališčni zid tam pri cerkvi.

Vsa njena zamaknjenost pa je trajala le nekaj hipov in že se je njeno telo spet obrnilo k ajdi; spet je zaškrtal srp skozi steblovje. Takrat nisem več zdržal. Pristopil sem k njej, jo prijel za vele roke in ji skušal zviti srp iz njih.

»Pustite, babica, in pojdite domov, da se ogrejete,« sem rekel skoraj proseče.

Mogoče bi me ubogala, če bi jo bile prijele tako raskave, od zemlje razjedene roke, kakršne so bile njene. Ker so se je pa dotaknile tuje, zemlji že odtujene roke, je skozi njene žile zadrhtel rahel odpor. Svoje izmučene oči je hvaležno uprla vame, hkrati pa je njen obraz pokrtil čudovito lep in miren nasmeh; in njena usta so rekla:

»Oh, pusti me, Voranc, saj žanjem letos ajdo zadnjobart...«

Izpustil sem njene roke in odšel z njive kakor begunec. Nisem več videl barvite pokrajine niti nisem slišal orača, ki je na sosednji njivi pokal z bičem in zasajal oralo za novo brazdo zimske setve. Mojo dušo je trgalo bridko spoznanje, ki sem se ga bolj bal kakor pa moja predraga babica...

In to, kar se je zgodilo čez nekaj tednov, me je prepričalo, da je moja babica imela prav...

Therese Speck, St. Louis, Mo.

Zgodbica iz moje mladosti

Nedavno sem se spomnila drobne, šegave zgodbe iz mojih otroških let. Sama pri sebi sem se zasmejala ob tem spominu. Morda bo vseč še komu, pa vam jo povem, da jo napišete v »Rodno grudo.«

Bilo je na dan pred praznikom vseh svetnikov, ko me je Drakslerjeva teta iz Turja poslala na Brezno po kvas. Začejalo se je že večeriti, toda teta me je potolažila:

»Če boš hitro stopila, boš doma še pred nočjo.«

Hitro sem jo pobrala preko njiv, nato pa skozi gozd in sem končno prišla v Brezno. Vstopila sem v majhno prodajalno, ki jo je vodil majhen grbast mož. O njem so krožile med vaščani razne govorice. Meni je bilo takrat devet let, pa sem se ga pošteno bala.

Ko mi je zavil kvas, mi je rekel: »Bodi previdna, ko greš skozi gozd. Jutri je praznik mrtvih in danes imajo strahovi veliko moč.«

Seveda mi je šla ta njegova pripomba prav do živega in sem kar trepetala. Iz trgovine me je kar odneslo.

Pri Sv. Štefanu je že zvonilo večernjo. Hitro sem jo brisala proti domu ter seveda mislila na strahove. Komaj stopim v gozd, me strese mraz, kakor da bi me polili z mrzlo vodo. Zagledala sem strah. — Korakal je po poti pred menoj in je bil na pogled res gromozanski. Visok kakor odrasel človek, toda podoben velikanskemu ptiču z razpetimi perutnicami.

Ker sem nekoč slišala, da se ne smeš vrniti, če vidiš strah, sem počasi, vsa trepetajoča nadaljevala pot. Tudi strah pred menoj je počasi stopal in jaz sem morala vedno bolj zadrževati korak, ker si ga nisem upala prehiteti. Končno sva vendar strah in jaz prilezla iz temne gošče na plano, kjer je bilo svetleje...

Zdaj sem si strah lahko podrobneje ogledala in spoznala, da je bil to le vaški kovač, ki je

nesel na hrbtu počez veliko žago, pa je tako bil čisto podoben velikanskemu ptiču.

Menda vsak lahko razume, kako globoko sem se oddahnila. Nato pa sem hitro stekla mimo njega, da bom čimprej doma.

Ko pa pridem domov, o joj, kvasa ni nikjer. Zgubila sem ga, sem jokaje priznala teti, o strahu pa ji nisem nič povedala.

Cez nekaj minut pa nekdo potrka. Zunaj je stal kovač — moj strah. Teti je prinesel kvas, ki sem ga izgubila, ko sem tekla mimo njega. Se to je povedal teti, da še nikoli ni videl tako majhne pučke tako teči, kakor sem jaz tekla. To je bil prvi in zadnji strah v mojem življenju.

Posiljam vam tople pozdrave z mrzlega severa

Tudi moji trije mali fantje, ki jih vidite na fotografiji — mali Slovenci — »Eskimi« toplo pozdravljajo vse male in velike rojake po svetu. Slika je bila posneta v sredini septembra, ko imamo tukaj 70 do 75 stopinj mraza. Od tu do arktičnega pola je samo 22 milj daleč, to se pravi 24 kilometrov in 200 metrov. V tem času imamo pri nas 25 ur dolge noči in eno uro mraka, to se pravi, da dneva sploh nimamo. Led na jezzeru, ki leži tik poleg rudnika, je debel 14 čevljev (skoraj 4 metre). Na njem pristajajo vsa letala, ki nam dovažajo pošto in hrano. Zadnje tri tedne pa smo bili odrezani od sveta; zaradi velikih snežnih viharjev namreč letala niso mogla do nas. Zato gotovo razumete, kako draga sta nam »Rodna gruda« in koledar, ki prinašata toliko lepih slik in poročil iz lepe sončne rojstne domovine...

Franc Krobath, Edmonton, Alberta, Kanada

Trije mali Slovenci na mrzlem severu toplo pozdravljajo velike in male rojake po svetu

NAD 300 POTNIKOV POTUJE
VSAKO LETO V JUGOSLAVIJO
S POSREDOVANJEM RENOMI-
RANE POTOVALNE AGENCIJE

AUGUST KOLLANDER & Co.

CLEVELAND 3, OHIO, USA

Ta agencija deluje v veliko zadovoljstvo vseh, ki so se je poslužili, že nad 30 let. Je pooblaščen zastopnik vseh letalskih in pomorskih družb, posreduje nakazovanje denarja med Jugoslovansko narodno banko in American Express Company. Pošilja pakete z živili in blagom v Jugoslavijo in druge države. Preskrbuje listine za razne pravne zadeve, kakor tudi za vselitev v ZDA. Opravlja posle javnega notarja itd.

Na sliki v sredi eden najstarejših letošnjih potnikov, 82-letni rojak John Lokar, ki je letos po 57 letih obiskal svojo rojstno domovino

Z

avtoplašči znamke

»SAVA«

boste mirno

in zanesljivo

vozili

Njihova kvaliteta

vam jamči

najnižjo

kilometrsko

ceno

Kdor hoče varno

in ekonomično

voziti,

uporablja

gume

TOVARNE

Sava

KRANJ